

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Katedra rozvojových a environmentálních studií

**Porovnání příležitostí ke vzdělání syrských uprchlíků
v Turecku a Libanonu**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor: Hana Trávníčková
Studijní program: B1301 Geografie
Studijní obor: Mezinárodní rozvojová studia
Forma studia: Prezenční
Vedoucí práce: Lucie Macková, M.A.
Rok: 2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s vyznačením všech použitých pramenů a spoluautorství. Souhlasím se zveřejněním bakalářské práce podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů. Byl/a jsem seznámen/a s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, ve znění pozdějších předpisů.

V Olomouci dne

Abstrakt

Válka v Sýrii vyvolala hromadné přemísťování obyvatelstva a způsobila uprchlickou krizi v sousedních zemích, zejména v Turecku a Libanonu. Tyto země hostí nejvíce syrských uprchlíků, z nichž nejméně polovina jsou děti. Práce se zaměřuje na uprchlickou politiku a přístup obou zemí k uprchlickému vzdělávání dětí a klade si za cíl porovnání přístupů těchto dvou zemí. Na konci práce jsou postoje a politiky obou států porovnány a vyhodnoceny. Obě země praktikují politiku otevřených hranic a přijímají Syřany do své země, přesto se jejich postoje a politika vůči nim odlišuje. Oba státy umožňují syrským dětem vzdělávání jak ve státním, tak neformálním školství, přestože čelí mnohým překážkám a počet uprchlíků navštěvující školy je stále malý.

Klíčová slova: uprchlíci, vzdělávání, školství, Turecko, Libanon, Sýrie

Abstract

War in Syria has triggered mass population displacement and has caused refugee crisis in neighbourhood countries especially in Turkey and Lebanon which host the biggest number of Syrian refugees, half of them being children. Thesis focuses on refugee politic and approaches of both countries to refugee education and aims to compare the approaches of these two countries. Both states are practicing open board politics and accept Syrians into their country, however their attitudes and policies differ from each other. Both countries allow Syrian children to receive education in formal or informal sectors, although they face many obstacles and the number of children refugees attending schools is small.

Key words: refugees, education, school, Turkey, Lebanon, Syria

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat své vedoucí práce Lucii Mackové, M.A. za pomoc, odborné rady a čas, který věnovala mé bakalářské práci. Rovněž bych chtěla poděkovat všem svým blízkým za podporu, kterou mi během studia poskytovali.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Hana TRÁVNÍČKOVÁ**
Osobní číslo: **R16454**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Název tématu: **Porovnání příležitostí ke vzdělání syrských uprchlíků
v Turecku a Libanonu**
Zadávající katedra: **Katedra rozvojových a environmentálních studií**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Bakalářská práce se zaměří na uprchlickou krizi v Sýrii, která trvá již od roku 2011 a stále je aktuální. V zemích jako Turecko, Libanon, Jordánsko, Irák a Egypt se vyskytuje nejvíce syrských uprchlíků. Práce porovná vzdělávací podmínky pro syrské děti v Turecku a Libanonu, dvou zemích s největším počtem syrských uprchlíků, které se ale liší svou velikostí. Práce bude zkoumat vzdělávací podmínky pro syrské uprchlické děti, neboť více než půl milionu těchto dětí nemá přístup ke vzdělání. Ztráta přístupu ke vzdělání představuje riziko pro mladé lidi kvůli možné radikalizaci, zvýšení rizika dětské práce a brzkého manželství.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **10 - 15 tisíc slov**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury: **viz příloha**

Vedoucí bakalářské práce: **Lucie Macková, M.A.**
Katedra rozvojových a environmentálních studií

Datum zadání bakalářské práce: **10. dubna 2018**

Termín odevzdání bakalářské práce: **13. dubna 2019**

L.S.

doc. RNDr. Martin Kubala, Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 11. května 2018

Obsah

Seznam použitých zkratk	8
Seznam tabulek	9
Seznam obrázků	9
1 Úvod	10
2 Metody a cíle práce	12
3 Válka v Sýrii a uprchlická krize	14
4 Vzdělávání v humanitárním kontextu	18
4.1 Politika vzdělávání uprchlíků UNHCR	18
4.2 Struktury vzdělávání uprchlíků v celosvětovém měřítku	20
4.3 Přístup uprchlíků ke vzdělání	21
4.4 Problematika vzdělávání uprchlických dětí	23
5 Vzdělávání v kontextu syrského konfliktu	27
5.1 Sýrie	27
5.1.1 Vzdělávací systém	27
5.1.2 Podmínky vzdělávání v Sýrii	29
5.2 Libanon	30
5.2.1 Uprchlická politika	30
5.2.2 Vzdělávací systém	33
5.2.3 Podmínky pro vzdělávání uprchlických dětí	35
5.3 Turecko	38
5.3.1 Uprchlická politika	38
5.3.2 Vzdělávací systém	39
5.3.3 Podmínky pro vzdělávání uprchlických dětí	41
6 Diskuze	44
6.1 Doporučení pro Libanon	48
6.2 Doporučení pro Turecko	49
7 Závěr	50
Citace	51
Přílohy	57

Seznam použitých zkratk

UNHCR	Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky
EFA	Vzdělávání pro všechny
GER	Hrubá míra zápisů do škol
DAFI	Německá akademická iniciativa pro uprchlíky Alberta Einsteina
MoE	Ministerstvo školství v Sýrii
MoHE	Ministerstvo vysokého školství Sýrie
MoC	Ministerstvo kultury v Sýrii
MoSAL	Ministerstvo sociálních věcí a práce v Sýrii
ISIS	Islámský stát v Iráku a Sýrii
MoSA	Ministerstvo sociálních věcí Libanonu
GSO	Generální bezpečnostní úřad ministerstva vnitra v Libanonu
NGOs	Nevládní organizace
MoU	Memorandum o porozumění
OSN	Organizace spojených národů
MEHE	Ministerstvo školství a vysokého školství Libanonu
RACE	Reach All Children with Education
SDGs	Cíle udržitelného rozvoje
MONE	Ministerstvo národního školství Turecka
YGS	Přechod na vysokou školu

Seznam tabulek

Tabulka 1: UNHCR Education: Field Guidelines 2003	19
Tabulka 2: Porovnání vzdělávacích příležitostí Libanonu a Turecka	46

Seznam obrázků

Obrázek 1: Vojenská poziční situace v Sýrii ke dni 13. března 2019	16
--	----

1 Úvod

Válka v Sýrii, která začala v roce 2011, započala jednu z největších humanitárních a uprchlických krizí v dějinách světa. Podle zdrojů UNHCR Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) jde o více než 5,5 milionů syrských uprchlíků. Krize způsobila největší problémy v sousedních zemích, a to zejména Turecku a Libanonu, kteří hostí největší počet syrských uprchlíků.

Jeden z největších problémů, na které je potřeba se zaměřit u tak dlouhotrvající krize je přístup ke vzdělání pro syrské děti, neboť ty tvoří více než 50 % všech uprchlíků a jejich vzdělání je důležité pro jejich budoucnost, také pro budoucnost země po ukončení krize.

Země otevřely své školské systémy syrským uprchlickým dětem. Děti mohou navštěvovat jak veřejné, tak neformální školy, avšak školy nemají dostatek financí, prostor na výuku a učitelé nejsou připraveni na výuku dětí poznamenaných válkou. Děti čelí ve třídách problémům s diskriminací, změnou učebních osnov a výukou v jiném jazyce. I přes bezplatné vzdělávání pro uprchlíky rodiny čelí finančním problémům. Rodiny, které žijí na venkově nebo ve větší vzdálenosti od měst, často nemají peníze na dopravu do škol pro své děti. Špatná rodinná finanční situace vystavuje adolescenty dětské práci (Charles a Denman, 2013) a dívky brzkému sňatku (Birican, 2015), a proto i přes veškeré snahy a politiky států je stále velký počet dětí mimo školy (Watkins et al. 2014).

Téma jsem si vybrala, protože je důležité o něm psát kvůli předpojatosti a odporu české společnosti k otázce uprchlictví, neboť téma uprchlictví a vzdělávání v jeho kontextu je problém. V českém jazyce na toto téma neexistuje mnoho dostupné odborné literatury a lidé potom mají o tématu zkreslené představy.

Text práce se skládá z několika hlavních částí. První část se věnuje vzniku a průběhu války v Sýrii a následná humanitární a uprchlická krize, která byla válkou vyvolána. Druhá část textu se zabývá všeobecnou problematikou vzdělávání

uprchlíků v průběhu uprchlické krize, přístupy ke vzdělání a problémy, které jej provází. Třetí, největší část se zaměřuje na vzdělávání v kontextu syrského konfliktu a na dvě země s největším počtem syrských uprchlíků, a to Turecko a Libanon. Pozornost je věnována uprchlickým politikám zemí, vzdělávacím systémům zemí a jejich přístupu, možnostem a problémům ke vzdělanosti syrských uprchlíků. Poslední část práce porovnává výsledky a přístupy obou zemí, a v neposlední řadě se zaměřuje na doporučení pro zlepšení přístupu k uprchlíkům a jejich vzdělání pro obě země.

2 Metody a cíle práce

Při zpracování bakalářské práce byly použity tyto metody: výběr relevantní literatury, sběr dat, jejich analýza, kompilace získaných informací a jejich interpretace. Práce byla zpracována jak na základě internetových zdrojů, tak i za využitím poznatků z odborné literatury a zpráv organizací např. UNHCR nebo UNICEF. Literatura byla vybírána, aby co nejvíce odpovídala tématu práce a byla aktuální. Odborné články zabývající se otázkou uprchlictví píší jak mezinárodní odborníci na dané téma, tak místní, kteří pracují na univerzitách nebo centrech zabývajících se danou problematikou (Refugee studies centre, Migration Policy Institute, Centre for Lebanese Studies). Nejvíce důležití autoři pro mou práci jsou: Sarah Wahby et al. (2014), Sarah Dryden-Peterson (2011,2015,2016), Sarah Bidinger (2014), Kevin Watkins a Steven A. Zyck (2014). Žádné články nebo zprávy nejsou přímo zaměřeny na porovnávání vzdělanostních příležitostí v Turecku a Libanonu. Většina prací se zabývá jednotlivými zeměmi, které hostí syrské uprchlíky a zaměřuje se na jejich politiku, život uprchlíků a přístup ke vzdělání. Některé práce jsou doplněné vlastním výzkumem v dané oblasti, rozhovory s uprchlíky a pozorováním jednotlivých škol a táborů.

Práce je psána v českém jazyce. Veškeré zdroje informací, použité v práci, byly dostupné výhradně v anglickém jazyce. Z toho vyplývá primární použití všeobecně uznaných českých ekvivalentů nebo v případě neexistence českého ekvivalentu vlastního překladu. V případě potřeby nebo lepšího porozumění, pak bude originální či anglický název uveden v závorce za českým ekvivalentem. Překlad z anglického jazyka byl proveden téměř výhradně mojí osobou – přejímám tedy plnou zodpovědnost za případné nepřesnosti v textu práce.

Cílem bakalářské práce je popsat jednotlivé politiky a přístupy ke vzdělanosti syrských uprchlických dětí v Turecku a Libanonu. Země Turecko a Libanon byly vybrány z důvodů největšího počtu syrských uprchlíků a odlišného přístupu k uprchlickým táborům. Práce si klade několik výzkumných otázek:

- Jaký má přístup Libanon k otázce uprchlictví?
- Jak Libanon přistupuje ke vzdělávání uprchlíků ze Sýrie?
- Jak přistupuje Turecko k otázce uprchlictví?
- Jaký má Turecko přístup ke vzdělávání syrských uprchlíků?
- V čem se tyto dvě země liší?

Otázky byly postupně zpracovány v jednotlivých kapitolách práce, které se na ně zaměřují. V diskuzi jsou poté veškeré poznatky shrnuty a země jsou zde porovnávány mezi sebou.

3 Válka v Sýrii a uprchlická krize

Jako jedna z mnoha dalších zemí Blízkého východu trpěla Sýrie nadvládou ze stran jiných zemí. Dostala se z područí Osmanské říše a později z francouzské nadvlády po 1. světové válce. Francie se snažila do země zavést svou kulturu, jazyk a zvyky, avšak jejich politika v zemi se setkala s odmítnutím a jako alternace se objevil nacionalismus. Došlo k násilnému střetnutí, který vyústil v nezávislosti na Francii v roce 1946. Díky tomu je Sýrie relativně mladá a rozmanitá země, která je domovem mnoha náboženských a kulturních skupin jako jsou sunnitě, alavitě, křesťané, Kurdové a další (Polk, 2013).

Po několika letech vnitřně-politického boje nastoupil v roce 1971 Háfiz al-Asad na post prezidenta. Po nástupu na prezidentský post změnil režim země na diktátorství. V čele země zůstal až do své smrti v roce 2000, kdy ho nahradil jeho syn Bašár al-Asad (Sirin a Roger-Sirin, 2015). Bašár zpočátku udělal smířlivé kroky a uvolnil režim v zemi, avšak po legitimování své pozice prostřednictvím voleb, které však zahraniční země za legitimní nepovažují, se vrátil k diktátorství po vzoru svého otce. Hlavním důvodem nepřátelství Syřanů vůči režimu bylo Asadovo selhání o nastolení míru mezi šíity a sunnity. Dalším důvodem bylo několikaleté sucho, které donutilo místní farmáře opustit své farmy a hledat práci ve městech. Země nebyla schopná se s touto záležitostí vyrovnat, nebyla schopná nahradit škody způsobené suchem a najít dostatek pracovních míst, což způsobilo nestabilitu země a vyvolalo protivládní demonstrace (Polk, 2013).

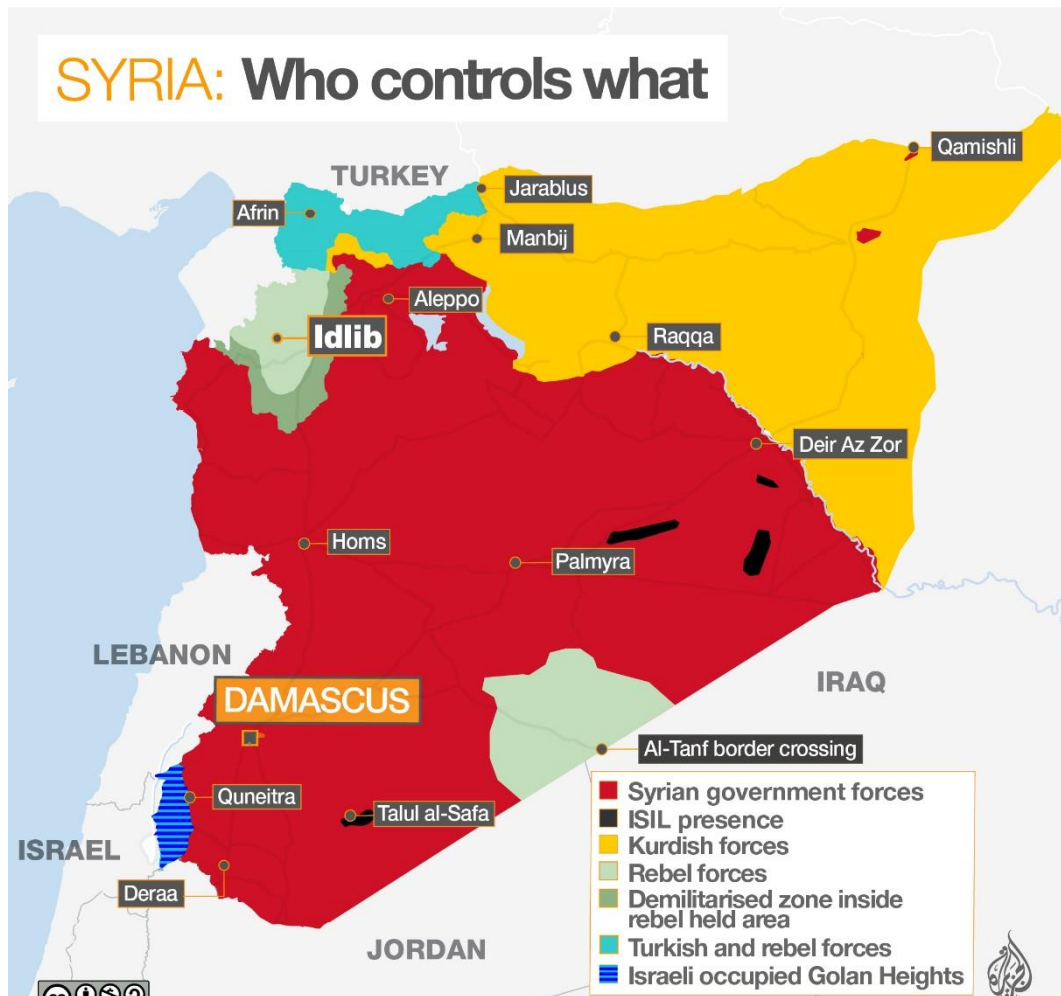
V březnu roku 2011 vypukly nepokoje ve městě Deraa poté (Polk, 2013), co skupina školáků, napsala na zeď revolucionářské slogany (Marks, 2018). Slogany byly inspirovány Arabským jarem, což byl rozsáhlý protivládní protest, který začal v Tunisu v roce 2010 a šířil se po celém regionu (Shukla, 2017). Žáci byli zatčeni a následně mučeni, jeden z nich byl dokonce i zabit (Marks, 2018).

Demonstrace se šířily po celé zemi a vyžadovaly Asadovu rezignaci, byly násilně potlačeny, protestující byli postříleni a stovky jich byly pozatýkány (Marks, 2018). Násilí v zemi narůstalo, zástupci opozice začali nabírat zbraně k vlastní ochraně a k vyhnání Asadových sil z místních oblastí. Občané vybudovali povstalecké barikády, které měly bojovat s vládními silami. Tyto činy dostaly zemi do občanské války. V roce 2012 dosáhl boj města Aleppo a hlavního města Damašku (Rodgers et al. 2016).

Od začátku války se situace v Sýrii stala mnohem složitější, protože konflikt již nebyl jen mezi příznivci a odpůrci Asadova režimu, ale i mezi jinými zeměmi a organizacemi. Hlavními podporovateli syrské vlády a šiitů je Rusko, Írán a libanonské hnutí Hezbollah. Naproti tomu USA, Saudská Arábie, Katar, Turecko a další západní země jsou podporovateli povstaleckých skupin známé jako Free Syrian Army a sunnitů (Marks, 2018). Nejaktuálnější důsledek války v Sýrii je zapojení Islámský stát v Iráku a Sýrii (ISIS) (Shukla, 2017). Tato teroristická skupina využila nepokojů v zemi a převzala kontrolu nad rozsáhlými částmi Iráku a Sýrie. V roce 2014 na tomto území vyhlásili kalifát (Rodgers et al. 2016). Syrská vláda, povstalci a všichni jejich spojenci zde bojují proti této síle, aby osvobodili oblasti pod kontrolou ISIS, a zároveň bojují navzájem proti sobě (Shukla, 2017).

Na mapě (viz obrázek 1) je vidět poziční situace a kdo zabírá jaká území ke dni 13. března 2019. Červenou barvou je vyznačena oblast pod kontrolou Asadova režimu a jeho spojenců. Oblast spadající pod povstaleckou skupinu Sýrie a jejich spojenců vymezuje žlutá, zelená a modrá barva. Černé oblasti jsou pod kontrolou ISIS. (Chughtai, 2019)

Obrázek 1: Vojenská poziční situace v Sýrii ke dni 13. března 2019

Zdroj:(Chughtai, 2019)

Všechny strany konfliktu se dopustily válečných zločinů zahrnujících vraždy, mučení, znásilnění a vynucená zmizení. Dopustily se zločinu na civilním obyvatelstvu zamezováním přístupu k potravinám, pitné vodě a zdravotním službám. Mnoho civilistů také zemřelo v důsledku bombardování a chemických útoků (Rodgers a et. 2016). Lidé byli nuceni odejít ze země, což zapříčinilo humanitární a uprchlickou krizi (Marks, 2018).

Největší počet syrských uprchlíků si vybírá cestu přes hranice do sousedních zemí Blízkého východu jako je Turecko, Jordánsko, Libanon, Irák a Egypt. Další skupina uprchlíků žádá o azyl v evropských zemí nebo o humanitární víza do USA (Hubert et al. 2018).

Podíváme-li se na jednotlivé země, tak v Jordánsku se nachází 670 238 uprchlíků ke dni 11. března 2019 (UNHCR, 2019), kteří tvoří desetinu populace země. Nejvíce se jich nachází ve městech ve středu a na severu země nebo v největším uprchlickém táboře v zemi Zaatari (Berti, 2015). Necelý jeden milion uprchlíků přebývá v Libanonu, kde tvoří jednu šestinu celkové populace země. Uprchlíci jsou roztroušeni převážně v údolí Bekaa a na severu země (Hubert et al. 2018). V Turecku, kde žije 81,2 milionů obyvatel, je 3,6 milionů syrských uprchlíků, kolem 90 % z nich žije mimo tábory v jižních oblastech země (Berti, 2015).

Pokud jde o demografickou charakteristiku uprchlického obyvatelstva, ženy tvoří 50,8 % a muži 49,1 %. Vysoký podíl uprchlíků také představují osoby mladší 17 let a to 53 %. Tyto údaje by měly být shodné s údaji na syrském předválečné demografické rozložení, kdy populace pod 20 let představovala zhruba 46 % populace (Hubert et al. 2018).

4 Vzdělávání v humanitárním kontextu

4.1 Politika vzdělávání uprchlíků UNHCR

Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) je globální organizace, která se zabývá zachraňováním životů, ochranou práv a budováním lepší budoucnosti pro uprchlíky, násilně vysídlené komunity a osoby bez státní příslušnosti (UNHCR, 2019). UNHCR obhajuje vzdělání jako základní lidské právo podle Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a podle dalších mezinárodních deklarácí a nástrojů (UNHCR, 2003), kdy Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948 a její článek 26 říká, že každý má právo na vzdělání a vzdělání má směřovat k posílení úcty k lidským právům a základním svobodám. Článek 22 v Úmluvě o právním postavení uprchlíků z roku 1951 pojednává o tom, že smluvní státy by měly poskytnout uprchlíkům co nejpríznivější zacházení, a především přístup ke vzdělání. Úmluva o právech dítěte z roku 1989 věnuje vzdělávání dva články a to článek 28, který říká, že signatářské státy uznávají právo dítěte na vzdělání s cílem bezplatného vzdělání dostupné pro každé dítě a zvýšení školní docházky. Článek 29 úmluvy mluví o rozvíjení osobnosti dítěte v oblasti rodinné, environmentální a etické výchovy (viz příloha 1).

Úloha UNHCR v podpoře přístupu uprchlíků ke vzdělání se liší podle konkrétních okolností. V případě, kdy uprchlíci žijí v jednom prostředí s venkovským obyvatelstvem, UNHCR nebo jiné organizace peněžně podporují vládní školy států, ve kterých uprchlíci žijí, aby jim umožnily přístup do škol. Nakupují vybavení do tříd, opravují nebo staví další třídy. Mohou také, pokud vláda nemá na výplaty učitelů, pomoci tím, že budou platit za docházku do školy za jednotlivé uprchlíky (UNHCR, 1995).

UNHCR podporuje vzdělávací programy pro uprchlíky už od 60. let 19. století. Pro vzdělávání uprchlíků vytvořila směrnice UNHCR Education: Field Guidelines (viz Tabulka 1), které byly důležité pro plnění Rozvojových cílů tisíciletí

a pro Světovou deklaraci vzdělání pro všechny. Směrnice zahrnovaly politiku a závazky UNHCR v oblasti vzdělávání a poskytují tak manažerům, programovým a technickým pracovníkům poradenství v oblasti řízení programu vzdělávání pro uprchlíky a zajištění přístupu a zdokonalení dostupnosti vzdělání (UNHCR, 2003).

Tabulka 1: UNHCR Education: Field Guidelines 2003

Směrnice vzdělávání UNHCR	
Směrnice 1: Vzdělání pro všechny	Zachovat právo uprchlíků na vzdělání a realizovat šest cílů Vzdělávání pro všechny (EFA), které zahrnují volný přístup k základnímu vzdělání, spravedlivý přístup k učení pro mládež a dospělé, gramotnost dospělých, rovnost pohlaví a kvalitní vzdělání.
Směrnice 2: Právo na vzdělání	Zajistit poskytnutí práva na základní vzdělání pro uprchlíky a další osoby, aby byla zajištěna jejich ochrana a bezpečnost a aby se zvýšila možnost trvalého řešení.
Směrnice 3: Předškolní a základní vzdělání	Zajistit dostupnost základního vzdělání (standardizováno jako osm stupňů školní docházky) jako hlavní prioritu, včetně komunitních iniciativ poskytování a předškolního vzdělávání.
Směrnice 4: Střední a vysokoškolské vzdělání	Podporovat poskytování nižšího sekundárního vzdělávání (standardizované ročníky 9 a 10). UNHCR navíc podpoří zápis vysokoškolských studentů (stupně 11 a 12). Navíc UNHCR bude podporovat terciární vzdělávání a podporovat efektivní využívání zdrojů poskytovaných za tímto účelem.
Směrnice 5: Neformální a učňovské vzdělání	Poskytovat zdroje nákladů pro dospívající a dospělé na neformální vzdělávání spojené s psychosociálním rozvojem a specifickými vzdělávacími potřebami skupin, zahrnující technické a odborné vzdělávání.
Směrnice 6: Kvalitní vzdělání	Podporovat kvalitu vzdělávání jako hlavní závazek s vysokou prioritou prostřednictvím školení učitelů a rozvoje kvalitních výukových a učebních materiálů.

Směrnice 7: Životní dovednosti	Podporovat inovační vzdělávací programy v oblasti životních schopností a hodnotového vzdělávání, které zlepšují kvalitu vzdělávání.
Směrnice 8: Brzká intervence	Zajistit včasné intervence a rozvoj vzdělávacích programů v prvních fázích stavu nouze a přístup k vzdělávacím programům pro děti a dospívající od začátku.
Směrnice 9: Meziorganizační spolupráce	Koordinovat místní, národní, regionální a globální mechanismy mezi agenturami a partnerství týkající se otázek uprchlíků a vzdělávání včetně vzdělávacích materiálů, certifikovaných studií a podporu vzdělávání. Navíc bude spolupracovat mezi sektory, aby zajistila soudržný a integrovaný přístup.
Směrnice 10: Monitorování a Evaluace	Monitorovat a vyhodnocovat všechny vzdělávací programy pro uprchlíky, aby byly v souladu se zavedenými standardy a ukazateli, které zajistí, že tyto programy získají potřebné lidské zdroje a odpovídající financování na všech úrovních a fázích operací UNHCR.

Zdroj: (UNHCR, 2003)

4.2 Struktury vzdělávání uprchlíků v celosvětovém měřítku

Údaje UNHCR z jednotlivých zemí naznačují, že existují tři primární struktury, jimiž uprchlíci přistupují ke vzdělávání. Těmito strukturami jsou v celosvětovém měřítku: uprchlické školy v uprchlických táborech; v národních školách, zejména v městských oblastech zemí prvního azylu; a v neformálních školách, v táborech nebo v městských oblastech pod vedením uprchlických komunit (Dryden-Peterson, 2016).

Současná politika UNHCR upřednostňuje uprchlické tábory. Každopádně 40 % uprchlíků na celém světě žije v uprchlických táborech, které zůstávají důležitým místem pro přístup ke vzdělávání uprchlíků na celém světě (UNHCR, 2014). V těchto podmínkách integrace do učebního systému znamená

použití jazyka země prvního azylu a učebních osnov, přičemž jsou děti z řad uprchlíků a řad domácích odděleny (Dryden-Peterson, 2016).

Více než polovina uprchlíků žije ve městě. V těchto podmínkách jsou, jediným místem pro vzdělání uprchlických dětí, národní školy (UNHCR, 2009). Proto se UNHCR zaměřuje na integraci uprchlíků v rámci národních systémů (UNHCR, 2012). Integrace v národním systému znamená použití vzdělávacího plánu a jazyka, přičemž obě skupiny dětí jak uprchlíci, tak místní děti jsou učeny dohromady (Dryden-Peterson, 2016).

Neformální školy iniciované uprchlickými komunitami jsou také důležitým místem pro vzdělání uprchlíků. To platí zejména pro země prvního azylu, kde jsou uprchlická práva omezena. Pokud jsou vztahy mezi vládou a UNHCR špatné, potom je neformální vzdělání jedinou možností. Neformální vzdělání také odráží to, jaké vzdělání rodiče hledají pro své děti. V mnoha zemích prvního azylu muslimské uprchlické komunity vytváří koránské školy pro doplnění formálního vzdělání (Dryden-Peterson, 2016).

4.3 Přístup uprchlíků ke vzdělání

Přístup uprchlíků ke vzdělání je nevyrovnaný napříč zeměmi prvního azylu, napříč tábory a městy a mezi pohlavími. Přístup uprchlíků ke vzdělání se dá měřit pomocí hrubé míry zápisu (Gross enrolment ratio dále GER). GER měří podíl dětí na zápise do škol v určitých úrovních studia bez ohledu na pohlaví. Je vyjádřen procenty z populace ve věkové skupině v určité úrovni studia. GER pro uprchlíky padá hluboko pod GER ostatních dětí. Uprchlíci většinou navštěvují základní a střední školy v zemích prvního azylu méně než státní příslušníci ve stejných zemích. GER pro střední školy je velice nízká pro země prvního azylu. GER pro střední školy bývá nižší než pro základní školy. GER ovlivňuje hned několik faktorů, a to život uprostřed konfliktu, právní omezení pro zápis do škol, neustálé

stěhování napříč zeměmi prvního azylu a strach z imigračních úřadů a autorit (Dryden-Peterson, 2015).

Zvýšit zápis uprchlíků na střední školy je jedna z největších výzev pro organizace jako UNHCR. Existence možnosti zápisu na střední školy je motivací k zápisu a dokončení základního vzdělání. Další pobídkou k zápisu na střední školy jsou individuální ekonomické výnosy, neboť každý další ročník formálního vzdělání v průměru zvyšuje příjmy jednotlivce zhruba o 10 %. Bohužel středoškolské vzdělání je pro řadu uprchlíků nedosažitelné z důvodů délky dojížděky do školy a vyšších finančních nákladů spojených se školními poplatky a výdaji na cestování (Dryden-Peterson, 2011).

Po dokončení střední školy téměř všichni vyjadřují touhu po vysokoškolském vzdělání, které je pro uprchlíky značně omezené. UNHCR podporuje vyšší vzdělávání pro uprchlíky převážně prostřednictvím programu Německou akademickou iniciativu pro uprchlíky Alberta Einsteina (DAFI) (Dryden-Peterson, 2011), která poskytuje stipendia ke studiu na vysokých školách a univerzitách v hostitelských zemích. Nicméně poptávka po stipendiích výrazně převyšuje dostupná místa. Vysokoškolské vzdělání pro uprchlíky je důležité z důvodů post konfliktního rozvoje země. Neboť uprchlíci, kteří měli přístup k vysokoškolskému vzdělání, se vrací dříve v proces repatriace, přičemž 70 % z nich, začne pracovat jako státní úředníci nebo jako manažeři nevládních organizací, kteří mají velkou roli v procesu obnovy společnosti (Dryden-Peterson, 2011). Uprchlíci, kteří neměli možnost dokončit základní vzdělání se mohou dále vzdělávat v oblasti technického a odborného vzdělání (technical and vocational skills development) (Dryden-Peterson, 2011).

Existují tři přístupy v oblasti vzdělávání uprchlíků. Prvním je humanitární přístup, který upřednostňuje rychlé zajištění přístupu ke vzdělání pro ochranu dětí a zabránění porušování lidských práv. Často nespolupracuje s vládami zemí a nebuduje instituce. Druhý přístup je přístup v oblasti lidských práv, který

považuje vzdělání jako základní lidské právo, které by mělo být poskytováno za jakékoliv situace včetně krizí. Třetí vývojový přístup považuje vzdělání za dlouhodobou investici pro společnost. Nedostatek kvalitního vzdělání se považuje za příčinu nedostatečného rozvoje nebo dokonce regresivní rozvoj, kdy místo toho, aby se situace zlepšovala oproti současné situaci, se zhoršuje. Tento přístup je nejčastěji podporován uprchlickými rodiči (Dryden-Peterson, 2011).

4.4 Problematika vzdělávání uprchlických dětí

Uprchlíci opouští své domovy ze strachu z persekuce nebo prchají před konfliktem v zemi svého původu. Často jsou svědky traumatických zkušeností. Děti ztrácí jistotu bezpečí, starší děti a dospělí jsou vytrženi z každodenního života, školy a práce (UNHCR, 1995).

Zajištění vzdělání je pro uprchlickou komunitu jedna z nejhlavnějších priorit. (Dryden-Peterson, 2011) Primární důvod pro podporu vzdělávacích programů pro uprchlíky je psychologický. Děti získávají emoční vyrovnanost ze společných setkání při hraní a učení. Školy umožňují dětem soustředit se, stimulovat jejich kreativitu a pomoci při sociálních interakcích. Pomáhají dětem naučit se osobní hygienu, důležitost environmentálních aspektů a další životní dovednosti. Vzdělání také může pomoci k budoucí repatriaci. Děti získají dovednosti, vzdělání a emocionální stabilitu k budoucímu návratu do jejich domovů a bezproblémovému návratu do vzdělávacího systému země (UNHCR, 1995). Rodiče uprchlických dětí považují vzdělání svých dětí za klíč k budoucnosti, který pomůže přinést mír, stabilitu a naději do jejich země, neboť vzdělání je základním lidským právem a je spojen s omezením chudoby, ekonomickým a hospodářským růstem a všeobecně lepším životem komunit, rodin a dětí (Dryden-Peterson, 2011).

Uprchlické děti v rámci začleňování a v průběhu vzdělávacího procesu jsou vystaveny mnoha faktorům, které jim brání ve vzdělání. Těmito faktory jsou: omezené nebo narušené příležitosti uprchlíků ke vzdělání, nedostatečná

kvalita výuky, kterou je součástí i další faktor, a to pedagogika zaměřená na učitele. Dalšími bariérami jsou jazyková bariéra, fyzická bariéra, kdy doprava a školné jsou problémem pro uprchlíky, a v poslední řadě genderová bariéra, která brání jak mužům, tak ženám ve vzdělání.

Omezené a narušené vzdělávací příležitosti

Vzdělávání může být narušeno z mnoha důvodů v různých fázích migrace. Zaprvé děti přichází do země azylu ovlivněni konfliktem, kde přístup ke vzdělání je často omezený nebo neexistující. Zadruhé mnoho uprchlických dětí čelí právnímu omezení ke vzdělání, neboť některé země nejsou součástí Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951. V těchto zemích, kde děti nemají dovoleno zapsat se do škol je velmi těžké zajistit jim možnost vzdělání (Dryden-Peterson, 2015).

Nedostatečná kvalita výuky

Vzdělání uprchlíků má nízkou a nedostatečnou kvalitu po celém světě. Výsledkem toho je, že i děti, které jsou součástí vzdělávacího procesu v zemích prvního azylu mají nedostatečné znalosti a schopnosti oproti dětem stejného věku. Prvním důvodem je vysoký poměr zápisu studentů zkombinovaný s nedostatkem učitelů, a hlavně nedostatkem kvalifikovaných učitelů. Druhý důvod naznačuje, že příčinou mohou být velmi nízké studijní výsledky uprchlíků a vysoká míra absence a odhlašování uprchlických dětí ze škol. Třetím důvodem je pedagogika zaměřená na učitele (teacher centered approach) (Dryden-Peterson, 2015).

Pedagogika zaměřená na učitele

Učitelé jsou nejvýznamnějším aspektem při vzdělávání uprchlíků. Školy mohou poskytnout bezpečné prostředí, socializaci s vrstevníky a dospělým, kteří jim mohou pomoci zmírnit trauma z konfliktů, ale učitelé určují jak kvalitní a dostupná výuka bude (Dryden-Peterson, 2011). Uprchlické vzdělávání v zemích prvního azylu je zaměřeno hlavně na učitele. Tento styl výuky dále přetrvává kromě uprchlického vzdělávání v zemích s nízkým nebo středním příjmem. Vyznačuje se tím, že učitel diktuje žákům látku. Děti si látku doslova zapisují nebo přeríkají po

učiteli. Učitel málokdy klade dětem otázky a zapojuje je do výuky. Uprchlícké děti mají také málokdy zkušenosti s aktivitami zaměřenými na skupinovou práci a kladením otázek. Jejich tichost a neschopnost klást otázky mohou učitele v zemích azylu přikládat tomu, že uprchlické děti nemají předpoklady k dobrému učení ve třídě (Dryden-Peterson, 2016).

Diskriminace ve školním prostředí

Většina dětí v zemích prvního azylu je ve školním prostředí vystavena diskriminaci ze strany obsahu učebních osnov a také ze strany učitelů a spolužáků. Diskriminace uprchlických dětí prostřednictvím osnov je umožněna tím, že osnovy zemí poskytujících azyl jsou pro uprchlíky cizí a mohou být těžší na pochopení. Kromě nedostatku kulturně relevantních učebních osnov mnoho dětí uprchlíků prožívá diskriminaci svého náboženství a etnické skupiny prostřednictvím vzdělávání, kdy osnovy kladou důraz na historii a kulturu země azylu a opomínají zemi uprchlíků. Většina diskriminace nepochází z učebních materiálů, ale z diskuzí ve třídě. Ze strany učitelů a spolužáků jsou děti uprchlíků šikanovány z předpojatosti vůči zemím spojovaným s terorismem, z etnických důvodů a z důvodů toho, že každý pochází z jiného prostředí (náboženského, jazykového). Tyto zkušenosti s diskriminací mohou být důvodem pro uprchlické děti a jejich rodiče k opatrnosti před dalšími školami a učiteli v budoucnosti (Dryden-Peterson, 2015) (Dryden-Peterson, 2016).

Jazyková bariéra

Většina dětských uprchlíků musí přejít na nový jazyk, jakým se mluví v zemi prvního azylu. Děti pak tráví nepřiměřené množství času učení se jazyka, přičemž zaostávají za věkově odpovídajícími akademickými znalostmi. Trvající migrace a měnící se uprchlická politika má za následek, že děti nezůstávají na jednom místě nebo v jednom státě. Musí se pak učit další jazyky a stále více zaostávají za učebním plánem (Dryden-Peterson, 2016).

Fyzická bariéra

Doprava a školné představují důležité přístupové bariéry ke vzdělání. Bohužel uprchlíci na takové poplatky nemají dostatek zdrojů nebo mají více dětí a nemůžou si dovolit docházku do školy pro všechny. Při výpočtu rodinných výdajů, rodiny upřednostňují využití peněz na zaplacení nájemného, stravu a přístřeší (UNICEF, 2012).

Genderová bariéra

Ženy a muži čelí hned několika překážkám v různých formách. Podle shromážděných údajů je poměr mužů a žen navštěvujících školy v poměru stejný, což naznačuje, že neexistují žádné bezprostřední obavy ohledně předpojatosti nebo preferenčního zacházení mezi oběma pohlavími. Překážky se odvíjí od genderových stereotypů, kdy muži jsou považováni za živitele rodiny, proto jsou chlapci nuceni si v mladém věku místo školy hledat zaměstnání a jsou tak zdrojem dětské práce. Tento problém je největší zejména v rodinách, které žijí na hranicích chudoby. Dívky oproti chlapcům jsou zřídka kdy posílány do práce. Přesto nenavštěvují školy, neboť jejich rodiny se bojí o jejich bezpečnost a brání se tomu je posílat do škol, které leží daleko od místa bydliště. Od dívek je očekáváno, že se brzy vdají a zůstanou v domácnosti namísto, aby chodily do školy, tyto dívky jsou obětí problému dětských svateb (UNICEF, 2012).

5 Vzdělávání v kontextu syrského konfliktu

5.1 Sýrie

5.1.1 Vzdělávací systém

V Sýrii za řízení, administraci a management školství zodpovídají čtyři ministerstva, a to Ministerstvo školství (The Ministry of Education - MoE), Ministerstvo vysokého školství (The Ministry of High Education - MoHE), Ministerstvo kultury (The Ministry of Culture - MoC) a Ministerstvo sociálních věcí a práce (The Ministry of Social Affairs and Labour - MoSAL). MoE se zabývá všemi stupni školství a určuje plány a vzdělávací politiku státu. MoHE je zodpovědné za vysoké školy, MoC koordinuje řadu aktivit v oblasti vzdělanosti a MoSAL má dohled nad centry, které pečují o děti s tělesným postižením (Al Hessian, 2016).

Vzdělávací systém Sýrie se dělí na předškolní, základní, středoškolské a vysokoškolské vzdělání (UNESCO-IBE, 2012). Školní rok na úrovni základního a středoškolského vzdělání trvá od září do června a na vysokoškolské úrovni od října do června a je rozdělen na dva semestry. Vyučujícím jazykem je arabština (Immerstein, 2016).

Předškolní vzdělání je dostupné pro děti od 3 do 5 let. Vzdělání je nepovinné a rodiče musí za dítě platit školné (UNESCO-IBE, 2012). Základní vzdělání je povinné pro děti od 6 let, trvá 9 let a dělí se na dva cykly. První cyklus trvá 4 roky a druhý 5 let. Kurikulum určuje MoE a zahrnuje všeobecné předměty spolu s jazyky. Studentské hodnocení pro cyklus 1 (stupeň 1 až 4) základního vzdělávání funguje na deseti bodové stupnici, kdy 0-4 je považováno za slabé, 5-7, střední, 8 za dobré, 9 za velmi dobré a 10 za výborné. Studentské hodnocení pro cyklus 2 základního vzdělávání funguje na procentuálním systému, kde 100-70 procent je považováno za vynikající, 69-60 procent je považováno za dobré a 59-40 procent je nejnižší hranice, kdy student ještě projde předmětem (Al Hessian, 2016). Na konci základního vzdělávacího cyklu absolvují studenti státní zkoušku. Pokud projdou, obdrží Osvědčení o základním vzdělání (Shahadet Al-Taleem Al-Asasi).

Výsledky testů studentů určují, zda mají právo navštěvovat všeobecné střední školy nebo střední odborné školy (Immerstein, 2016).

Středoškolské vzdělání není povinné a trvá tři roky. Podmínka pro nástup na střední školu je ukončené základní vzdělání. Střední školy se dělí na všeobecné střední školy, kam nastupují studenti, kteří dosáhli při Osvědčení o základním vzdělání minimálně 50 % nebo střední odborné školy, na které nastupují studenti, kteří dosáhli 33-50 % (Al Hessian, 2016). Studentské hodnocení pro střední školy je stejné jako pro základní školy cyklu 2. Po prvním roce si studenti, kteří studují na všeobecných středních školách, vybírají mezi zaměřením na společenské nebo přírodovědné vědy. Středoškolské vzdělání je ukončeno státní závěrečnou zkouškou (Immerstein, 2016).

Všichni studenti, kteří ukončí střední školu státní závěrečnou zkouškou se mohou hlásit na vysokou školu, avšak konkurence je velmi vysoká. Přijetí na školu závisí na výsledcích státní závěrečné zkoušky. Studenti si vybírají obory, které odpovídají jejich středoškolskému zaměření (Immerstein, 2016). Většina vysokých škol je státní a bez poplatků za studium (Al Hessian, 2016). Délka studia závisí na typu zvoleného programu. Diplomovaný specialista trvá dva roky. Bakalářský titul čtyři až šest let podle typu oboru. Magisterský program je dlouhý dva roky a doktorský další tři roky (Immerstein, 2016).

V Sýrii je povinné náboženské vzdělání až do konce středoškolského vzdělání. Vedle běžných škol pro základní a střední vzdělávání (které nabízejí náboženské vzdělání jako součást svého učebního plánu) existují také školy šaría, křesťanské školy a velmi malý počet židovských škol. Školy šaría představují tradiční způsob výuky teologie začínají od druhého cyklu základního vzdělání až do ukončení středoškolského vzdělání. Na kurikulu dohlíží MoE a Ministerstvo náboženských dotací (Ministry of Religious Endowments) (Al Hessian, 2016).

5.1.2 Podmínky vzdělávání v Sýrii

Až do vypuknutí konfliktu v roce 2011 patřila Sýrie mezi jeden z nejvzdělanějších států Blízkého východu (Kolstadt, 2018), přičemž 97 % dětí navštěvovalo základní školu a střední školu 67 % dětí (Al Hessian, 2016). Avšak konflikt má ničivý dopad na vzdělávací příležitosti a zanechal více než 2 miliony dětí bez přístupu do škol nebo je donutil se přesídlit a utéct před konfliktem. Syrské školy jsou ze 40 % zničeny nebo poškozeny, některé jsou použity jako dočasné útočiště (Kolstadt, 2018).

V oblastech, které jsou ovládnuty vládou, je situace stabilnější a školy jsou zde funkční. Nicméně relativní stabilita přitahuje studenty a má za následek přeplněné třídy, kde jsou učitelé nuceni pracovat na dvojité směny. Hodiny jsou vyučovány podle státem daného rozvrhu a probíhají pravidelně dokud nehrozí bombový útok nebo se situace v dané oblasti nezhorší (Al Hessian, 2016).

V území, které jsou kontrolovány opozicí, je situace nestabilní. Školy zde fungují, ale nemají dostatek učitelů a málo studentů. Hodiny jsou vyučovány podle syrského kurikula, ale předměty jako historie jsou vynechávány. V oblastech ovládané ISIS se vzdělávací systém zhroutil a o vzdělávacím systému ISIS není dostatek informací (Al Hessian, 2016).

Jak již bylo dříve zmíněno, syrský konflikt způsobil hromadné přesídlení obyvatelstva, a to jak uvnitř Sýrie, tak přes hranice. Přesídlení má obrovský dopad na stabilitu regionu, zejména na země s největším podílem syrských uprchlíků jako Turecko a Libanon, kterým se budeme věnovat v další části práce (Al Hessian, 2016).

5.2 Libanon

5.2.1 Uprchlická politika

Libanon není signatářem Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951. V zemi chybí jakákoliv státní legislativa zabývající se postavením uprchlíků, proto jim nemůže být přiřazen statut uprchlíka, ale státní orgány je nazývají vysídleným obyvatelstvem (Shuayb et al. 2014). Zároveň Libanon se Sýrii měli v minulosti nespočet vojenských konfliktů, také uprchlická politika vůči Palestincům ovlivňuje libanonskou politiku vůči syrským uprchlíkům (Janmyr, 2016). Jeden z důsledků palestinského uprchlického dědictví je libanonská politika bez uprchlických táborů (Bidinger et al. 2014).

Aktéry v uprchlické politice jsou Ministerstvo sociálních věcí (The Ministry of Social Affairs - MoSA), Generální bezpečnostní úřad ministerstva vnitra (General Security Office of the Ministry of the Interior - GSO) a UNHCR. MoSA koordinuje úsilí v oblasti a pomoci nevládním organizacím (NGOs) v Libanonu. Zaměstnává také řadu odborníků na bezpečnost, krizové zdravotnictví a otázku dostatku přístřeší pro uprchlíky (Bidinger et al. 2014). GSO monitoruje hranice země a reguluje přijímání, vyhošťování a zadržování uprchlíků. Má také pravomoc vydávat zákony týkající se uprchlického problému (Janmyr, 2016). UNHCR v zemi zajišťuje základní zdravotní a sociální služby pro uprchlíky, také zajišťuje pomoc v oblasti potravin, nepotravinových výrobků a cílenou finanční pomoc (Bidinger et al. 2014).

Přestože země není součástí Úmluvy o právním postavení uprchlíků, je Libanon součástí řady smluv o lidských právech, které obsahují některé normy z úmluvy, které informují o povinnostech Libanonu vůči uprchlíkům ze Sýrie např.: Úmluva proti mučení z roku 1984, Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace z roku 1965, Mezinárodní úmluva o hospodářských nebo o Sociálních a kulturních právech z roku 1969. Libanon je navíc součástí

Mezinárodní úmluvy o občanských a politických právech z roku 1966 (Bidinger et al. 2014).

Libanon se také řídí několika dohodami o uprchlících, které byly zařízeny kvůli syrským uprchlíkům (Jagarnathsingh, 2019), a to Bilaterální dohodě mezi Sýrií a Libanonem z roku 1994. Dohoda upravuje status a postupy týkající se vstupu syrských státních příslušníků do země. Na základě této dohody mohou Syřané vstoupit do země bez víza pouze s identifikační kartou namísto pasu (Janmyr, 2016).

Další dohodou je dohoda Memorandum o porozumění (Memorandum of Understanding - MoU) a UNHCR, která byla podepsána roku 2003 (Bidinger et al. 2014). Memorandum neurčuje Libanon jako azylovou zemi a pojem žadatel o azyl znamená osobu (Shuayb et al. 2014), která žádá o azyl v zemi jiné, než je Libanon. (Jagarnathsingh, 2019).

V roce 1962 vešel v Libanonu v platnost zákon, který reguluje vstup a pobyt cizinců v Libanonu. Zákon v sobě zahrnuje šest článků, které se zaměřují na azylovou politiku země (Janmyr, 2016).

Od začátku konfliktu mohou Syřané vstoupit do Libanonu přes oficiální hraniční přechody. Dvoustranná dohoda mezi Libanonem a Sýrií z roku 1994 upravuje vydání povolení k přechodnému pobytu pro státní příslušníky Sýrie vstupující do Libanonu. Podle podmínek této dohody, mají možnost vstupu do Libanonu ti státní příslušníci Sýrie (Bidinger et al. 2014), kteří na přechodech předloží platný průkaz totožnosti nebo pas se vstupním kupónem (entry coupon) nebo vstupním razítkem (entry stamp) garantující legální pobyt v zemi na určenou dobu 6 měsíců (Janmyr, 2016).

Pro syrské státní příslušníky provádí UNHCR počáteční registraci, která se dotazuje na základní potřeby ochrany a pomoci, a poté poskytuje každému syrskému státnímu příslušníkovi potvrzení o registraci UNHCR, které poskytuje přístup k základním službám (Bidinger et al. 2014).

Po uplynutí 6 měsíců jsou uprchlíci povinni si pobyt prodloužit. Libanonské úřady je rozdělí do dvou skupin, na ty registrované pod UNHCR a ty, kteří registrováni nejsou (Janmyr, 2016). Obě skupiny jsou povinny zaplatit poplatek 200 USD (cca 4 540 korun) (Bidinger et al. 2014). Poplatek je povinný pro osoby nad 15 let. U prodloužení musí poskytnou ověřené kopie nájemní nebo kupní smlouvy, musí také poskytnou platné doklady jako průkaz totožnosti nebo pas, vstupní prohlášení (entry slip) a kartu, která umožňuje návrat do Sýrie (return card). Syřané, kteří jsou registrovaní pod UNHCR musí také poskytnout za přítomnosti notáře prohlášení, že nepracují a certifikát o registraci pod UNHCR. Jsou povinni předložit doklad o jejich finančním zázemí jako výpis z banky, doklad o převodu peněz nebo důkaz charitativní podpory prostřednictvím OSN (Organizace spojených národů) např. World Food Program. Někteří uprchlíci jsou také donuceni za přítomnosti notáře podepsat slib, že po vypršení legálního povolení k pobytu nebo na požádání vlády, se vrátí do Sýrie (Janmyr, 2016).

Vstup přes neoficiální přechody nebo neprodloužení legálního pobytu je nelegální a lidé, kteří tyto podmínky poruší mohou být zatčeni. Libanon vysokým poplatkem na prodloužení pobytu reguluje počet uprchlíků, neboť většina uprchlíků si jej nemůže dovolit. Nemohou si také dovolit všechny notářsky ověřené dokumenty, neboť ty jsou také placené. V mnoha případech uprchlíci nemají dostatečné dokumenty, které potřebují k prodloužení pobytu. Nemají formální nájemní smlouvy a prokázání dostatku finančních prostředků, aby mohli žít v Libanonu (Janmyr, 2016).

V říjnu roku 2014 libanonská vláda schválila politický dokument týkající se vystěhování syrských uprchlíků, který má za cíl snížit počet uprchlíků v regionu. Změnila postup prodloužení legálního pobytu v zemi z původních 12 měsíců na 6 měsíců po kterých uprchlíci musí zaplatit prodlužovací poplatek. Nové předpisy zanechaly 70-80 % uprchlíků v roce 2016 bez legálního povolení. Nedostatek právního postavení omezil svobodu pohybu, zejména uprchlickým mužům. Také

způsobil omezený přístup k živobytí, vzdělání a zdravotnickým službám. Tato politika otevřela dveře praktikám, jako jsou dočasná zatčení na kontrolních stanovištích, svévolná zadržování, a zavádění zákazu vycestovat pro syrské uprchlíky v určitých obcích. Došlo také k nárůstu pracovního a sexuálního vykořisťování mezi nejzranitelnějšími uprchlíky (Favier, 2016). Syřané, bez platných průkazů totožnosti a legálního povolení, nemohou v zemi získat jakoukoli formu právní ochrany. Nemají také přístup k registraci pro narození nebo pro svatby (Bidinger et al. 2014).

5.2.2 Vzdělávací systém

V Libanonu je základní, střední a vysokoškolské vzdělání řízeno (Ministerstvem školství a vysokého školství-MEHE). V rámci ministerstva existují orgány jako Generální ředitelství pro vzdělání (Directorate General of Education), Generální ředitelství pro vysokoškolské vzdělání (Directorate General of Higher Education) a Generální ředitelství pro technické a profesní vzdělání (Directorate General of Technical and Vocational Education). Pod hlavičkou MEHE funguje Národní centrum pro výzkum a vývoj vzdělávání (National Center for Educational Research and Development), které poskytuje znalosti o libanonském vzdělávacím systému jak místním, tak mezinárodním orgánům, a vydává nové učebnice v souladu s národním kurikulem (Loo a Magaziner, 2017).

Vzdělávací systém Libanonu se dělí na předškolní, základní, středoškolské a vysokoškolské vzdělání. Školy mohou být buď soukromé nebo státní a v obou se vyučuje podle národních učebních osnov (Loo a Magaziner, 2017). Povinná školní docházka trvá 10 let od věku 6 let do věku 15 let. Pro základní až středoškolské vzdělávání začíná akademický rok v říjnu a končí v červenci (UNESCO UIS, 2019).

Děti ve věku 3-4 let mohou nastoupit do nepovinného předškolního vzdělání. Ve věku 6 let děti nastupují do základní školy, která je rozdělena na dva cykly trvající 3 roky. Hlavním jazykem výuky je arabština, ale angličtina

a francouzština je vyučována od začátku základní školy. Mezi hlavní vyučované předměty patří arabský jazyk, občanská výchova, výtvarná výchova, matematika, přírodověda, chemie a fyzika. Náboženská nauka není povinný předmět, ale může být někde také vyučována (Loo a Magaziner, 2017). Matematika, fyzika a chemie jsou vyučovány buď v angličtině nebo francouzštině (Vlaardingerbroek et al. 2017).

Mezi základním a středoškolským vzděláním je střední vzdělání (intermediate education), které trvá tři roky od 12 do 15 let (UNESCO UIS, 2019). Na začátku studií se studenti musí rozhodnout mezi všeobecným, technickým a odborným zaměřením. Na konci studia musí žáci složit závěrečné celostátní zkoušky (Brevet examinations). Tyto zkoušky jsou potřebné pro studenty, kteří se rozhodli pro všeobecné vzdělání a pokračovat ve středoškolském vzdělání (Loo a Magaziner, 2017). Předměty vyučovány arabským, francouzským a anglickým jazykem. Zkoušky probíhají v jazyce výuky (Vlaardingerbroek et al. 2017). Pokud žáci test složí získají všeobecný vzdělávací diplom (General Education Diploma) nebo certifikát (Brevet d'Etudes) (Loo a Magaziner, 2017). Studenti, kteří si vybrali technické nebo odborné vzdělání musí absolvovat profesní certifikát (Brevet Professionnel) nebo osvědčení o odborné způsobilosti (Certificate of Aptitude Professionnel) (Loo a Magaziner, 2017).

Středoškolské vzdělání trvá tři roky od 15 do 18 let (UNESCO UIS, 2019). Podle složených zkoušek studenti mohou navštěvovat všeobecnou střední školu nebo technickou střední školu. Všeobecná střední škola začíná prvním rokem, který je stejný pro všechny studenty. Předměty ve druhém a třetím roce jsou většinou stejné pro všechny studenty, ale liší se v množství času, které studenti daným předmětem stráví. Na konci studia musí studenti složit maturitní zkoušku. Technická střední škola je zakončena maturitou z techniky (Baccalauréat Technique) nebo odborným maturitním osvědčením (Certificat Professionnel de Maîtrise) (Loo a Magaziner, 2017).

Délka studia na vysoké škole se liší podle vybraného oboru. Pro přijetí na vysokou školu je nutné splnit maturitní zkoušku a na některé vysoké školy jsou studenti přijímáni podle přijímacích testů. Studenti si většinou vybírají vysokou školu podle svého středoškolského zaměření (Vlaardingerbroek et al. 2017). Libanonský vysokoškolský systém není jednotný. Některé školy se řídí francouzským modelem vysoké školy jiné americkým. Jiné školy oba modely kombinují, některé přijaly kanadský model, další německý nebo egyptsko-arabský. Každý typ se může lišit typem bakalářského, magisterského nebo doktorského diplomu, proto MEHE ustanovil Výbor pro rovnocennost (Equivalence Committee), který dohlíží nad uznáváním vysokoškolských diplomů. Vysokoškolské obory jsou vyučovány v arabštině, francouzštině nebo angličtině (Loo a Magaziner, 2017).

5.2.3 Podmínky pro vzdělávání uprchlických dětí

V Libanonu žije v současné době asi 488 000 syrských dětí uprchlíků ve školním věku. Více než 221 tisíc syrských dětí uprchlíků ve věku 3-18 let se zapsalo do v ranního a odpoledního vyučování během školního roku 2017/2018 (z toho 71 % do druhého vyučování). Přibližně 57 % dětí uprchlíků ve věkové skupině 6-14 let je zapsáno do veřejné školy. Přesto více než polovina dětí uprchlíků ve věkové skupině 3-18 let, zejména dospívající a mládež, nenavštěvují školu (UNHCR, 2018).

Přístup ke vzdělání pro uprchlíky čelí v Libanonu obrovskému tlaku. Více než polovina syrských uprchlíků jsou mladší 18 let (Watkins et al. 2014). MEHE zavedla řadu opatření v reakci na krizi. Veřejné školy dostaly pokyn k zápisu každého syrského uprchlíka bez ohledu na jejich právní status a upuštění od placení školného a za učebnice (Charles a Denman, 2013).

Navzdory velkorysému kroku ze strany vlády existuje stále množství překážek pro vzdělávání. Jednou z hlavních překážek je nedostatek míst ve školách.

Školy nemají dostatečnou kapacitu pro stále vyšší počet uprchlíků. Tento problém se libanonská vláda snažila vyřešit zavedením výuky na dvě směny, jednu v dopoledních hodinách a druhou v odpoledních. Nicméně tento systém způsobil státu obrovské finanční problémy, neboť se zdvojnásobili platové, administrativní a provozní náklady, které není stát schopen uhradit sám (Charles a Denman, 2013).

Syrská populace uprchlíků ve školním věku přesahuje celkový počet libanonských studentů ve veřejném školství na primární i sekundární úrovni (Bartels a Hamill, 2014). Kromě nedostatku fyzických prostor pro učebny, děti uprchlíků čelí širším překážkám ve vzdělávání (Watkins et al. 2014), a to v učebních osnovách, které se liší a jazyku, jakým jsou vyučovány. Syrské děti jsou zvyklé na jediný jazyk výuky a to arabštinu, zatímco v Libanonu jsou francouzština a angličtina dalšími jazyky výuky (Charles a Denman, 2013). Velká část uprchlíků zůstává v Libanonu nelegálně, přičemž nedostatek registrace brání studentům v přístupu ke složení státní zkoušky (Wahby, 2014).

Dalším problémem jsou finanční překážky. Přes vládní prohlášení o upuštění od veškerých školních poplatků pro uprchlíky, jsou náklady na dopravu stále velký problém zejména ve venkovských oblastech, pokud školy nejsou umístěné v blízkosti domů. Vzhledem k nedostatku zaměstnání pro mnoho syrských mužů a žen, je rodina ve finanční tísní a děti jsou proto nuceni místo školy chodit do zaměstnání (Charles a Denman, 2013).

Bezpečnostní obavy a strach z diskriminace nebo šikany představují další překážku. Z těchto důvodů je pouze jedno z pěti syrských dětí uprchlíků v současné době zapsáno do formálních vzdělávacích programů a neexistuje žádná záruka, že zapsaní studenti vydrží do dalšího roku (Bartels a Hamill, 2014). Přibližně 70 % syrských dětí odejde ze škol v Libanonu před ukončením akademického roku (Watkins et al. 2014). Většina vzdělání je pokryta širokou škálou neformálního vzdělávání od nevládních organizací (Watkins et al. 2014).

Vláda Libanonu je odhodlána poskytovat dětem uprchlíků vzdělání, proto společně s OSN, mezinárodními dárci a nevládními organizacemi, pod vedením MEHE vymyslela strategii Reach All Children with Education (RACE). Cílem strategie je dosažení vzdělání pro všechny děti v Libanonu v letech 2014-2016, jak pro uprchlíky, tak pro znevýhodněné libanonské děti. RACE se zaměřuje na zvýšení přístupu ke vzdělání, dostatečnou finanční podporu, zavedení nového rozpočtu pro RACE s možností příspěvku dárců, odstranění administrativních a legálních bariér, které brání dětem ve studiu, zavedení učebních programů před vstupem do formálního vzdělání, které se zaměřují na doplnění látky a cizích jazyků a udělat školy bezpečnější před násilím a šikanou (Jalbout, 2015).

Podstatné investice do libanonského vzdělávacího sektoru prostřednictvím programu RACE měly pozoruhodné výsledky, a to jak pro zranitelné libanonské děti, tak pro uprchlíky. Mezi dva významné úspěchy patří, že míra zápisu dětí do veřejných škol se vrátila do předkrizové úrovně a za druhé, že více než 42 % dětí uprchlíků ve věku povinné školní docházky obdrželo certifikované vzdělání navzdory významným překážkám v dokumentaci (MEHE, 2019).

Země proto v roce 2017-2021 zavedla strategii RACE II, s ohledem na 4. cíl (Kvalitní vzdělání) z Cílů udržitelného rozvoje (SDGs), která se bude více zabývat začleněním principů lidských práv, práv dítěte a jeho ochrany. RACE II se bude dále zabývat zvětšením a zlepšením přístupu ke vzdělání pro všechny děti v Libanonu, výstavbou, rozšiřováním a vybavováním škol, zavedení kvalitního neformálního vzdělávání, zlepšením kvality a prostředí pro vzdělávání a posílení vzdělávacího systému prostřednictvím lepší politiky, financování a monitorování (MEHE, 2019).

5.3 Turecko

5.3.1 Uprchlíká politika

Turecko je signatářem Úmluvy o právním postavením uprchlíků z roku 1951, nicméně je jejich azylová politika geograficky omezena. Omezení znamená, že Turecko přiznává statut uprchlíka pouze osobám přicházejícím z Evropy. (Özden, 2013) V roce 1994 vydalo Turecko Nařízení Rady ministrů (Council of Ministers Regulation), které dovoluje osobám hledajícím mezinárodní ochranu dočasně zůstat v Turecku do jejich přesídlení. Tento zákon byl v roce 2013 nahrazen Zákonem o cizincích a mezinárodní ochraně (Johnson, 2013). Zákon zachovává geografické omezení, ale poskytuje větší ochranu osobám hledajícím humanitární ochranu v Turecku. Vytváří nové Generální ředitelství pro migrační správu, které nahradilo ministerstvo vnitra, s úkolem vytváření politiky a strategií souvisejících s migrací a dohledem nad vstupem, pobytem, výstupem a deportací cizinců z Turecka (Bidinger, 2013).

V souladu s geografickým omezením a novým zákonem z roku 2013 jsou Syřané přicházející do Turecka označováni jako hosté a ne uprchlíci (Chen, 2018). Nemohou se registrovat jako uprchlíci ani přes UNHCR. Nicméně Turecko zavedlo režim dočasné ochrany, jehož zásadami je politika otevřených hranic, žádný nucený návrat do Sýrie, registrace u tureckých úřadů, podpora uvnitř táborů (Özden, 2013) a časově neomezený pobyt v Turecku (Bidinger, 2013). Syřané, kteří si zajistí bydliště v jednom z táborů, vystavěné Tureckou vládou na hranicích se Sýrií v reakci na uprchlickou krizi (Chen, 2018), mají přístup k registraci, jídelním poukazům, pomoci s bydlením, ke vzdělání a zdravotní péči (Özden, 2013). Ti, kteří se rozhodnou neusadit v jednom z táborů, se zaregistrují u vlády a mohou se pohybovat kdekoli v Turecku, nicméně nemají přístup k žádnému benefitu táborů (Bidinger, 2013).

Při procesu registrace nemusí Syřané předložit žádnou dokumentaci, aby byli přijati pod dočasnou ochranu Turecka. Registrující osoby musí vyplnit základní

biografické údaje jako jméno, příjmení, datum a místo narození. Po obdržení registrační kartičky mají přístup k bezplatné zdravotní péči (Bidinger, 2013).

UNHCR v Turecku funguje jinak než v jiných zemích, kde poskytuje pomoc prostřednictvím vlády a nepůsobí samostatně (Bidinger, 2013). V Turecku působí od roku 1960 a 1. září 2016 podepsalo Turecko s UNHCR dohodu o hostitelské zemi (Host Country Agreement) (UNHCR, 2019). UNHCR poskytuje vládě poradenství v záležitostech registrace, vedení tábora, monitorování situací v táborech (Ahmadoun, 2014) a v neposlední řadě je finančním podporovatelem Turecka (Bidinger, 2013).

V rámci Turecka působí také řada NGOs, které mohou být prostředníky turecké vlády nebo mohou působit samostatně. Poskytují potravinovou pomoc, právní služby, psychosociální programy, kufry pro domácnost, zimní vybavení. Pomoc poskytují také osobám mimo tábory (Bidinger, 2013).

5.3.2 Vzdělávací systém

Ministerstvo národního školství (The Ministry of National Education-MONE) dohlíží na správu všech stupňů školství v Turecku. (UNESCO-IBE, 2012) V rámci MONE funguje Školská rada (The Board of Education) dohlížející na národním kurikulem, Inspekce (The Board of Inspection) a Předsednictví pro rozvoj strategií (Strategy Development Presidency). Vedoucí ministerstva jmenuje ředitelství národního vzdělávání k práci na úrovni provincií. Tyto ředitelství poté pracují pod vedením krajských guvernérů (Kamal, 2017).

V Turecku od roku 2012 platí 12 let povinné školní docházky, která pro děti začíná ve věku 6 let (Gün a Baskan, 2013). Předškolní vzdělání je nepovinné, je vhodné pro děti od 3 do 6 a je zprostředkováno soukromými školkami. V rámci předškolního vzdělání jsou v Turecku pro děti ve věku 0 až 6 let přístupná centra denní péče (UNESCO-IBE, 2012).

Základní vzdělání je povinné pro děti od 6 do 14 let jak pro dívky, tak chlapce a je bezplatné (OECD, 2007). Cílem primárního vzdělání je zajistit, aby každé turecké dítě získalo základní znalosti, dovednosti, chování a zvyky stát se dobrým občanem, a aby bylo vychováno v souladu s národními hodnotami a morálkou a bylo připraveno pro další úroveň vzdělání. Na konci základního vzdělání děti neskládají žádné zkoušky a obdrží diplom o ukončení základního vzdělání (OECD, 2007).

Po ukončení druhého stupně základní školy v 8. třídě musí studenti pokračovat na všeobecné, technické nebo odborné střední školy. Střední škola trvá 4 roky a nově je od roku 2012 povinná. Na školy jsou studenti přijímáni podle výsledků testů „Přechod ze základního na středoškolské vzdělání“ (“Transition from Primary to Secondary Education”). Studenti jsou testováni v oblastech turečtiny, matematiky, náboženství, etiky, historie, věd, kemalismu a cizích jazyků. Studenti, kteří nezískají dostatečné skóre pro přijetí na svou vybranou školu jsou přiděleni školám, které jsou nejbližší jejich bydliště (Kamal, 2017).

Technické a odborné školy jsou zaměřeny do několika hlavních směrů, a to směrů technických, průmyslových, turistických, komunikačních, sociálních a náboženských služeb. Kromě akademických znalostí se zaměřují také na praktickou výuku. Na konci studenti technické odborné přípravy obdrží diplom Teknik Lise Diploması (Středoškolský diplom z techniky) nebo diplom Teknik Lisesi Diploması (Státní technický středoškolský diplom). Absolventi odborné střední školy mohou obdržet ocenění Meslek Lise Diploması (Diplom o střední odborné škole) nebo Devlet Meslek Lisesi Diploması (Státní odborný středoškolský diplom). Diplomy v obou oborech umožňují přístup k přijímacím zkouškám na vysoké školy (Kamal, 2017).

Všeobecné střední školy se mohou dělit do několika skupin, a to střední školy cizích jazyků, vědecké střední školy a takzvané anatolské střední školy, které vyučují některé předměty v cizím jazyce, většinou angličtině. Všechny tyto školy

jsou zaměřeny na přípravu studentů na vysoké školy a na konci studia obdrží studenti Lise Diploması (Středoškolský diplom) umožňující přístup k přijímacím zkouškám na vysoké školy (Kamal, 2017).

Vysoké školy jsou nepovinné a přijetí je závislé na středoškolském průměru a výsledcích dvouступňového testu (UNESCO-IBE, 2012). Vstup na univerzity je vyhrazen pro studenty ze všeobecných středních škol, neboť absolventi technických škol obvykle pokračují ve svém studiu na technických ústavech. Studenti nejprve musí složit zkoušku „Přechod na vysokou školu“ (Transition to Higher Education Examination (Yuksekk Öğretim Geçis Sinavi-YGS)). Zkouška je z řady standardních předmětů včetně turečtiny, matematiky, společenských věd. Studenti s dostatečně vysokým skóre pak mohou absolvovat vysokoškolskou zkoušku (Undergraduate Placement Examination (Lisans Yerleştirme Sinavi), což je další standardizovaná zkouška v podobném rozsahu předmětů (Kamal, 2017). Studenti, kteří absolvují pouze YGS nebo nechtějí pokračovat ve vysokoškolském studiu, mohou získat přístup k neuniverzitním přidruženým studijním programům. Bakalářské studium obvykle trvá 4 roky, magisterské 1 a půl až 2 roky a doktorské další 3 roky (UNESCO-IBE, 2012).

5.3.3 Podmínky pro vzdělávání uprchlických dětí

První skupina syrských uprchlíků vstoupila do Turecka 29. dubna 2011. Podle zákona z roku 2013 může každý, kdo získá statut mezinárodní ochrany a jeho rodinní příslušníci, těžit ze základního a středoškolského vzdělání (Wahby, 2014). Ženy a děti tvoří 75 % příchozích uprchlíků z toho 50 % jsou děti pod 18 let (Bircan, 2015).

V Turecku žije 3,6 mil uprchlíků (UNHCR, 2019), z toho třetina žije v táborech a zbylé dvě třetiny mimo tábory ve městech a na venkově. Uprchlíci žijící mimo tábor mají ztížený přístup k základním službám. V táborech navštěvuje školu 60 % a mimo tábor pouhých 14 % dětí (Beste, 2015).

Pro syrské studenty existují dvě možnosti studia, a to na veřejných tureckých školách nebo ve střediscích dočasného studia. Střediska pro dočasné vzdělávání jsou příležitostí pro syrské uprchlíky v Turecku, jak absolvovat základní a středoškolské vzdělání. Tyto školy používají arabštinu jako hlavní jazyk výuky a řídí se kurikulem navrženým ministerstvem vzdělávání syrské prozatímní vlády upraveným tureckým ministerstvem školství (Aras a Yasun, 2016). Tyto školy jsou přístupné v městských oblastech (Aydin a Kaya, 2017). Aby žáci mohli být umístěni do tříd musí prokázat dosaženou úroveň vzdělání nebo podstoupit zkoušku, která umístí žáka do třídy podle jeho výsledků zkoušky. Každé středisko má svůj typ zkoušky. Studenti, kteří chtějí přejít na veřejnou školu jsou umístěni v nejbližší škole od místa bydliště (Aras a Yasun, 2016).

Střediska jsou podporovány NGOs, místními komunitami, ministerstvem školství nebo soukromými dárci. Poskytují služby jako zprostředkování stipendia, stravy, dopravy, aktivit pro studenty, mezd pro učitele a prostorů pro vzdělávání (Aras a Yasun, 2016).

Bez ohledu na to, který typ školy uprchlíci studují, mohou dále pokračovat na turecké vysoké škole. K tomu musí úspěšně ukončit střední školu a složit přijímací testy pro zahraniční studenty skládající se ze 180 otázek, které testují znalosti studentů (Aras a Yasun, 2016).

Jeden z faktorů, který omezuje syrským uprchlíkům přístup ke vzdělání, je jazyková bariéra. Syrské děti jsou zvyklé na arabštinu a je problém navštěvovat školy, kde hlavním jazykem výuky je turecký jazyk. Problémem je nedostatek adekvátní výuky tureckého jazyka, což nejen zabraňuje přístupu k veřejnému vzdělávání, ale i brání integračnímu procesu (Wahby, 2014). Uprchlíci mají přístup k jazykovým kurzům tureckého jazyka, ale necítí potřebu se jej učit, jelikož žijí v komunitách, kde používají svůj rodný jazyk a ve městech se jím bez problémů domluví. Děti používají turecký jazyk jen ve třídách a mimo třídu používají svůj rodný jazyk, což zpomaluje progres v tureckém jazyce (Aydin a Kaya, 2017).

Děti často bojují s posttraumatickým stresovým syndromem, vypořádávají se se situací přesídlení do jiné země, kde čelí rasismu a diskriminaci. Diskriminaci často čelí i ve třídách od učitelů, kteří jim nevěnují dostatečnou pozornost, přestože pozůstávají za svými vrstevníky hlavně ve znalostech tureckého jazyka. Často také se v zemi přesídlení stěhují z místa na místo (Seker a Sirkeci, 2015) a školy čelí problémům s přijímáním syrských studentů v průběhu roku (Wahby, 2014).

Nejvíce ohrožená skupina jsou adolescenti, kteří místo školní docházky chodí do práce (Bircan, 2015), neboť je od nich očekáváno, že pomohou s finanční situací rodiny. Většina z nich pracuje v malých podnicích u ševců, textilkách, restauracích, kavárnách a bazarech (Wahby, 2014). Problémem jsou také brzké sňatky mladých dívek, které jsou na nátlak své rodiny provdány (Bircan, 2015).

Nedostatku financí nečelí pouze syrské rodiny, ale také školy a učitelé. Učitelé trpí nestálým příjmem, kdy nedostávají výplatu jednou za měsíc, ale někdy i jednou za tři měsíce, a proto si často hledají jiná zaměstnání. Některým školám z důvodů nedostatku financí hrozí zavření, přičemž mají na čekacím listu stovky syrských dětí (Wahby, 2014).

Navzdory úsilí mnoha vlád, místních a mezinárodních nevládních organizací, obecně platí, že většina dětí ve školním věku ve skutečnosti školu nenavštěvují. Většina syrských uprchlíků v Turecku žijí mimo oficiální uprchlické tábory a mimo tábory mají nízkou míru školní docházky (Ayđın a Kaya, 2017).

6 Diskuze

Turecko a Libanon jsou dvě země s největším počtem syrských uprchlíků. Nicméně země se v přístupu k uprchlíkům liší. Odlišné politiky zemí mohou být dány tím, že rozloha Libanonu je 75x menší než Turecka, přičemž v Libanonu tvoří uprchlíci 13,5 % celkové populace a 4 % v Turecku.

Země se také liší uzavřenými mezinárodními smlouvami. Oproti Libanonu je Turecko signatářem Úmluvy o právním postavením uprchlíků z roku 1951, avšak Libanon má uzavřenou Bilaterální smlouvu se Sýrií.

Obě země udržují vztah s UNHCR, ale liší se v pravomocích, které jí přenechávají. Libanon s UNHCR uzavřel Memorandum o porozumění z roku 2003, které říká, že UNHCR má právo poskytnout azyl uprchlíkům v jiné zemi než Libanon. Na rozdíl od toho Turecko s UNHCR uzavřelo Dohodu o hostitelské zemi z roku 2016, kdy UNHCR nemá právo registrovat syrské uprchlíky.

V Turecku veškerá registrace spadá pod turecké úřady zaručující registraci, a dočasnou ochranu všem uprchlíkům ze Sýrie, kteří k registraci nepotřebují žádné speciální dokumenty. Dočasná ochrana je zabezpečena Zákonem o cizincích a mezinárodní ochraně z roku 2013, která zaručuje Syřanům neomezený pobyt v zemi, zajištění základních potřeb v uprchlickém táboře, a to že země násilně nevrátí do Sýrie. Obě země preferují politiku otevřených hranic, nicméně největší rozdíl oproti Turecku je v tom, že Libanon nepraktikuje politiku uprchlických táborů a registrace v zemi probíhá bez jasné státní politiky. Země poskytuje registraci syrským uprchlíkům s platnými doklady na prvních 6 měsících pobytu, za další prodloužení musí platit všichni starší 15 let. Nelegální pobyt v zemi bez registrace je protizákonný a může být trestán.

Obě země mají otevřený přístup ke školství pro uprchlické děti ze Sýrie. Pro Turecko platí, podle zákona z roku 2013, že každý, kdo získá statut mezinárodní ochrany, může těžit ze služeb základního a středoškolského vzdělání jak v táborech,

tak mimo ně, včetně jeho rodinných příslušníků. Libanon dovoluje zápis do škol všem dětem bez ohledu na právní status. Bohužel bez právního statutu děti mají později v zemi problém ukončit studium s oficiální dokumentací. Obě země nabízejí vzdělání ve veřejných školách i prostřednictvím neformálních škol.

Libanon pro zlepšení situace ve vzdělávání uprchlíků upustil od placení školného a dalších potřebných studijních pomůcek, čímž se od Turecka liší. V Turecku střediska dočasného vzdělání nabízí studium v arabském jazyce se syrským kurikulem, které je schváleno tureckou vládou.

Pro obě země platí podobné překážky ve výuce syrských dětí. Jednou z největších překážek je cizí jazyk. V Turecku je hlavním jazykem výuky turečtina. Syrské děti mluví arabsky, a tak je pro ně přechod do tureckého školství velmi náročný. Protože v domácnostech dětí se mluví arabským jazykem, nejsou děti nuceny se turečtinu učit. Větší výhodu má Libanon, neboť hlavním jazykem výuky je arabština, nicméně některé předměty jsou vyučovány ve francouzštině nebo angličtině, a to pro syrské děti tvoří problém. Syrské děti mají také problém s přechodem z jednoho způsobu učení na jiný. Země se liší ve způsobu učení, ve vyučovaných předmětech a povinných letech studia. Sýrie má povinnou školní docházku 9 let, Libanon 10 let a Turecko 12 let. Další bariéru, kterou mají země společnou je vysoká cena pro syrské rodiny za dopravu do škol. Nedostatečné finance nutí děti, převážně pak chlapce, k dětské práci, aby pomohli rodinné situaci. Obě země mají také problém s dětskými sňatky, hlavně u dívek, a s diskriminací ve školách. Společnou otázkou jsou také nedostatečné financování škol a nedostatek míst pro uprchlické děti. Tuto otázku se Libanon snaží vyřešit výukou na dvě vyučování, nicméně problém zůstává ve financování.

Tabulka 2: Porovnání vzdělávacích příležitostí Libanonu a Turecka

	Libanon	Turecko
Rozloha	10,4 km ²	783,5 km ²
Počet obyvatel	6,1 mil	81,2 mil
Počet uprchlíků	946,3 tis (ke dni 28.2. 2019)	3,6 mil (ke dni 7.3. 2019)
Počet uprchlíků na obyvatele	0,15	0,04
Mezinárodní smlouvy o uprchlících	<ul style="list-style-type: none"> - není signatářem Úmluvy o právním postavením uprchlíků z roku 1951 - Bilaterální dohoda mezi Sýrií a Libanonem 	<ul style="list-style-type: none"> - signatářem Úmluvy o právním postavením uprchlíků z roku 1951
Spolupráce s UNHCR	<ul style="list-style-type: none"> - Memorandum o porozumění (2003) (Libanon není zemí azylu, žadatelé žádají o azyl v jiné zemi než Libanon) - registrace uprchlíků a jejich přesun do zemí azylu - registrovaní pod UNHCR nesmí pracovat 	<ul style="list-style-type: none"> - Dohoda o hostitelské zemi (2016) - není umožněna registrace - poskytuje vládě poradenství a finanční podporu
Statut uprchlíka	<ul style="list-style-type: none"> - nepřirazuje statut uprchlíka - oficiální statut vysídlená osoba 	<ul style="list-style-type: none"> - nepřirazuje statut uprchlíka - oficiální statut je host
Uprchlíká politika	<ul style="list-style-type: none"> - nedostatečná státní politika týkající se uprchlíků - politika otevřených hranic - politika bez uprchlických táborů - vstup do země pouze s platnými doklady, nutné i pro registraci 	<ul style="list-style-type: none"> - politika uprchlických táborů - řídí se Zákonem o cizincích a mezinárodní ochraně (2013) - režim dočasné ochrany- politika otevřených hranic, země je nebude nutit vrátit se do Sýrie za žádných podmínek, přístup

	<ul style="list-style-type: none"> - volný pobyt na 6 měsíců, po 6 měsících nutno prodloužit poplatkem pro osoby nad 15 let - vstup neoficiálními přechody a pobyt bez registrace je protizákonný 	<ul style="list-style-type: none"> k registracím bez jakýchkoliv dokumentů, časově neomezený pobyt - politika uprchlických táborů - po registraci přístup ke vzdělání, práci a zdravotní péči-hlavně v uprchlických táborech, jinak pomoc NGOs
Školství	<ul style="list-style-type: none"> - povinná školní docházka 10 let - jazyk výuky arabština, angličtina a francouzština - střední škola nepovinná 	<ul style="list-style-type: none"> - povinná školní docházka 12 let - střední škola je povinná -jazyk výuky turečtina
Přístup ke školství	<ul style="list-style-type: none"> - dovoluje uprchlickým dětem zápis do škol bez ohledu na právní status - pro uprchlické děti upuštění od placení školného a učebních pomůcek - možnost vzdělání prostřednictvím NGOs - Strategie Reach All Children with Education (s cílem zlepšit přístup ke vzdělání pro uprchlické děti) 	<ul style="list-style-type: none"> - vzdělání pro všechny registrované syrské uprchlíky - vzdělání je umožněno jak uvnitř táborů, tak mimo - možnost studia ve veřejných školách (turečtina a turecké osnovy) nebo ve střediscích dočasného vzdělávání (arabština, turecko-syrské osnovy) - rozřazovací testy pro děti bez dokladů o dosaženém vzdělání
Problémy uprchlického školství v zemi	<ul style="list-style-type: none"> - nedostatek míst ve školách - výuka na dvě vyučování - nedostatek financí do škol - angličtina a francouzština jako další jazyky výuky - neregistrovaní žáci nemají přístup ke státním zkouškám - problém s délkou a cenou dojížděky do škol - problém s dětskou prací 	<ul style="list-style-type: none"> - nedostatek míst ve školách - nedostatek financí pro školy - nestálý příjem učitelů - turečtina jako hlavní jazyk výuky - nedostatečná motivace naučit se turečtinu - problém přehlížení a diskriminace ve třídách - problém dětské práce a brzkých sňatků

Zdroj: (CIA, 2019, UNHCR, 2019)

6.1 Doporučení pro Libanon

Přestože Libanon zachovává politiku otevřených hranic, jeho politika a postupy v chování k syrským uprchlíkům má mezery v poskytování dostatečné ochrany a uspokojujících podmínek k životu uprchlíků (Bidinger et al. 2014). Libanon by měl vytvořit formální a komplexní právní rámec pro svou politiku v oblasti uprchlictví, která bude zahrnovat mezinárodní normy a práva uprchlíků. Měla by obsahovat jasné pokyny a administrativní politiku, kterými se bude řídit. Po vzoru Turecka by se měl vytvořit program dočasné ochrany pro všechny uprchlíky, kteří se nemohou bezpečně vrátit domů (Bidinger et al. 2014).

Možnost pracovat by měla být také povolena všem uprchlíkům (Bartels a Hamill, 2014), zlepšila by se finanční situace rodin a snížila se dětská práce (Bidinger et al. 2014).

Měla by být znovu zvážena politika bez uprchlických táborů (Bartels a Hamill, 2014), neboť vytvoření táborů by mohlo zmírnit tlak na syrské rodiny způsobený vysokým nájmem a omezenou finanční situací. Pomohlo by to také snížit výskyt dětské práce mezi adolescenty a zmírnit vypjaté vztahy mezi Libanonci a Syřany v přelidněných oblastech (Bidinger et al. 2014).

Přestože Libanon zaručuje přístup ke vzdělání všem uprchlickým dětem a osvobozuje je od placení školného, je stále velký počet dětí mimo školní lavice. Vzhledem k výše popsaným překážkám ke vzdělání syrských dětí v Libanonu by pro zlepšení situace stát mohl zvážit zavedení školních autobusů (Bartels a Hamill, 2014). Dále by měl zavést školení pro vyučující zaměřené na vzdělávání dětí vystavené stresujícím podmínkám a dětí s posttraumatickými problémy. Libanon by také měl zajistit možnost oficiálního ukončení studia s platným diplomem pro všechny děti (UNICEF, 2012). Dětem by se také měla dostat lepší výuka cizích jazyků, v Libanonu obzvláště anglickému a francouzskému jazyku, kterými jsou vyučovány některé předměty v zemi (UNICEF et al. 2015). Stát by se také měl

zaměřit na rozšiřování tříd, které se zaměřují na děti, které jsou znalostně pozadu oproti svým vrstevníkům, a pomáhají jim s dohnáním látky (Bartels a Hamill, 2014).

6.2 Doporučení pro Turecko

Vláda byla velmi velkorysá při poskytování ochrany a pomoci uprchlíkům v táborech. Nicméně, většina uprchlíků v zemi žije mimo uprchlické tábory a na ty by se Turecko mělo více zaměřit (Bidinger et al. 2014). Stát by měl zajistit veškeré výhody uprchlického tábora i Syřanům mimo ně (UNICEF et al. 2015).

Turecko by mělo také zvážit přehodnocení politiky, která by uznala právo na práci všem uprchlíkům. Země zavírá oči nad nelegálním zaměstnáváním syrských uprchlíků, nicméně poskytnutí pracovního povolení by zemi umožnilo snížit objem peněz vynaložených na bydlení a jídlo pro uprchlíky (Bidinger et al. 2014).

Pro zlepšení školní docházky uprchlických dětí v Turecku by měl stát platit dětem obědy, uniformy a učební pomůcky. Mohl by také zavést bezplatnou dopravu do škol, otevřít speciální školy pro děti, které jsou pozadu ve vzdělání oproti svým vrstevníkům, zařídit pro učitele školení, které jim pomůže s prací s uprchlickými dětmi a zavést kurzy nebo hodiny turečtiny navíc, neboť turečtina jako hlavní jazyk výuky je největší bariéra ke vzdělání syrských dětí v Turecku (Aras a Yasun, 2016).

7 Závěr

Uprchlická krize způsobena válkou v Sýrii způsobila hromadné přemístění obyvatelstva ze země do okolních zemí. Největší nápor uprchlíků zaznamenalo Turecko a Libanon, kteří praktikují politiku otevřených hranic a přijímají uprchlíky do země.

Ovšem obě země k uprchlické politice přistupují jinak. Přestože ani jedna země nepropůjčuje vysídlenému obyvatelstvu Sýrie status uprchlíka, v Turecku, které nabízí neomezený pobyt v zemi pod dočasnou ochranou, se mohou dočkat bezplatné registrace, volného pobytu a možnosti pobytu v uprchlických táborech. Oproti tomu Libanon umožňuje placenou registraci po uplynutí počátečních 6 měsíců a nepraktikuje politiku uprchlických táborů.

Nicméně obě země dovolují studium uprchlickým dětem ze Sýrie ve veřejném nebo neformálním školství. Po registraci má každé dítě v Turecku nárok se zapsat do školy jak v táborech, tak mimo ně. Libanon dovoluje zápis do škol jak registrovaným dětem, tak těm neregistrovaným. Oba státy čelí problémům s nedostatkem financí a míst ve školách, i přes dvojité směny, kterými se Libanon daný problém snaží vyřešit. V rámci vzdělávání uprchlíků oba státy mají problém s množstvím syrských dětí, které školu opustí z finančních problémů rodiny, diskriminací ve školách nebo nevyrovnání se změnou školních osnov a jazyka výuky. Ve snaze zvýšit počet uprchlíků, kteří budou navštěvovat školy, mají oba státy ještě mnoho před sebou.

Citace

AHMADOUN, Souad. Turkey's Policy toward Syrian Refugees Domestic Repercussions and the Need for International Support. *SWP Comment*, 2014, 47.

AL HESSAN, Mohammed; BENGTSSON, Stephanie; KOHLENBERGER, Judith. *Understanding the Syrian educational system in a context of crisis*. Vienna Institute of Demography Working Papers, 2016.

ARAS, Bülent; YASUN, Salih. The educational opportunities and challenges of Syrian refugee students in Turkey: Temporary education centers and beyond. 2016.

AYDIN, Hasan; KAYA, Yeliz. The educational needs of and barriers faced by Syrian refugee students in Turkey: a qualitative case study. *Intercultural Education*, 2017, 28.5: 456-473.

BARTELS, Susan; HAMIL, Kathleen. *Running out of time: Survival of syrian refugee children in Lebanon*. FXB Center for Health and Human Rights at Harvard University, 2014

Basic education in Turkey. Paris: OECD, c2007. ISBN 978-92-64-03009-1.

BERTI, Benedetta. The Syrian refugee crisis: Regional and human security implications. *Strategic Assessment*, 2015, 17.4: 41-53.

BESTE, Aice. Education provision for Syrian refugees in Jordan, Lebanon and Turkey Preventing a "Lost Generation". *Policy Report Education Refugees Final*, 2015.

BIDINGER, Sarah, et al. *Protecting Syrian Refugees: Laws, Policies, and Global Responsibility Sharing*. Boston, MA: Boston University School of Law, International Human Rights Clinic, 2014

BIRCAN, Tuba, et al. Educational assessment of Syrian refugees in Turkey. *Migration Letters*, 2015, 12.3: 226-237.

Central Intelligence Agency: The World Factbook [online]. 2019 [cit. 2019-03-19]

DRYDEN-PETERSON, Sarah. *The educational experiences of refugee children in countries of first asylum*. Washington, DC: Migration Policy Institute, 2015.

DRYDEN-PETERSON, Sarah. Refugee education in countries of first asylum: Breaking open the black box of pre-resettlement experiences. *Theory and Research in Education*, 2016, 14.2: 131-148.

DRYDEN-PETERSON, Sarah. Refugee education. *A global review: UNHCR's Policy Development and*, 2011.

FAVIER, Agnes. Increasing vulnerability for the Syrian refugees in Lebanon: what's next?. 2016.

GÜN, Feyza; BASKAN, Gülsün Atanur. New education system in Turkey (4+ 4+ 4): A critical outlook. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2014, 131: 229-235.

HUBERT, Chris, Kathryn REID a Denis C. KOENING. *Syrian refugee crisis: Facts, FAQs, and how to help*[online]. 19.11.2018 [cit. 2018-11-23]. Dostupné z: <https://www.worldvision.org/refugees-news-stories/syrian-refugee-crisis-facts>

CHARLES, Lorraine; DENMAN, Kate. Syrian and Palestinian Syrian refugees in Lebanon: the plight of women and children. *Journal of International Women's Studies*, 2013, 14.5: 96-111.

CHEN, Sage. SYRIAN REFUGEES AND TURKEY'S REFUGEE POLICIES. In: *POLITURCO*. 2018.

CHUGHTAI, Alia. Syria: Who controls what. In: ALJAZEERA [online]. 2019 [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/indepth/interactive/2015/05/syria-country-divided-150529144229467.html>

- IMMERSTEIN, Silje. Education in Syria. In: *World Education News + Reviews* [online]. 2016 [cit. 2019-02-05]. Dostupné z: <https://wenr.wes.org/2016/04/education-in-syria>
- JAGARNATHSINGH, Amreesha. Lebanon–Country Report: Legal and Policy Framework of Migration Governance. 2018.
- JALBOUT, Maysa. Reaching all Children with Education in Lebanon. 2015.
- JANMYR, Maja. The legal status of Syrian refugees in Lebanon. *Refugee Research and Policy in the Arab World*, 2016.
- JOHNSON, Constance. Turkey: New Law on Foreigners and International Protection. *Global Legal Monitor* [online]. 2013 [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <http://www.loc.gov/law/foreign-news/article/turkey-new-law-on-foreigners-and-international-protection/>
- KAMAL, Kevin. Education in Turkey. In: *World Education News + Reviews* [online]. 2017 [cit. 2019-03-10]. Dostupné z: <https://wenr.wes.org/2016/04/education-in-syria>
- KOLSTAD, Kristie. Accessing education in the midst of the Syria crisis. *Norwegian Refugee Crisis* [online]. 2018 [cit. 2019-02-01]. Dostupné z: <https://www.nrc.no/news/2018/april/accessing-education-in-the-midst-of-the-syria-crisis/>
- LOO, Bryce a Jessie MAGAZINER. *Education in Lebanon* [online]. In: . 2017 [cit. 2019-02-14]. Dostupné z: <https://wenr.wes.org/2017/05/education-in-lebanon>
- Reaching All Children with Education: RACE II* [online]. 2019 [cit. 2019-03-08]. Dostupné z: <http://racepmulebanon.com/index.php/features-mainmenu-47/race2-article>
- MARKS, Julie. *Why Is There a Civil War in Syria?* [online]. In: . 2018 [cit. 2018-11-12]. Dostupné z: <https://www.history.com/news/syria-civil-war-assad-rebels>
- ÖZDEN, Senay. *Syrian refugees in Turkey*. 2013.

Ministry of Education and Higher Education: REACHING ALL CHILDREN WITH EDUCATION – LEBANON [online]. 2019 [cit. 2019-04-01].

SEKER, B. Dilara; SIRKECI, Ibrahim. Challenges for refugee children at school in Eastern Turkey. *Economics & Sociology*, 2015, 8.4: 122.

SHUAYB, Maha; MAKKOUK, Nisrine; TUTTUNJI, Suha. Widening access to quality education for Syrian refugees: The role of private and NGO sectors in Lebanon. *Centre for Lebanese Studies*, 2014.

SHUKLA, Mr Anshumali. SYRIAN CIVIL WAR.

SIRIN, Selcuk R.; ROGERS-SIRIN, Lauren. *The educational and mental health needs of Syrian refugee children*. Washington, DC: Migration Policy Institute, 2015

UNESCO UIS. *Lebanon* [online]. [cit. 2019-02-14]. Dostupné z:

<http://uis.unesco.org/country/LB>

UNESCO-IBE. *Internaciolnal World Data on Education, 7th edition, 2010/11: Syrian Arab Republic*. 2012

UNESCO-IBE. *Internaciolnal World Data on Education, 7th edition, 2010/11: Turkey*. 2012

UNHCR in Turkey. *UNHCR* [online]. 2019 [cit. 2019-03-18]. Dostupné z:

<https://www.unhcr.org/tr/en/unhcr-in-turkey>

UNHCR: Syria emergency [online]. 2019 [cit. 2019-03-19]. Dostupné z:

<https://www.unhcr.org/syria-emergency.html>

UNHCR Lebanon: Education [online]. 2018 [cit. 2019-03-08]. Dostupné z:

<https://www.unhcr.org/lb/education>

UNHCR: Education Field Guideline [online]. In: . Ženeva, 2003 [cit. 2019-01-24].

Dostupné z: <https://www.unhcr.org/protection/operations/40586bd34/education-field-guidelines.html>

UNHCR: REVISED (1995) GUIDELINES FOR EDUCATIONAL ASSISTANCE TO REFUGEES. 1995 [cit. 2019-01-24].

UNHCR: The UN Refugee Agency [online]. Ženeva, 2019 [cit. 2019-01-24].

Dostupné z: <https://www.unhcr.org/>

UNHCR: Education Strategy 2012–2016. [online]. Ženeva, 2012 [cit. 2019-01-24]. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/protection/operations/5149ba349/unhcr-education-strategy-2012-2016.html>

UNHCR: UNHCR Policy on Alternatives to Camps. [online]. Ženeva, 2014 [cit. 2019-01-30]. Dostupné z:

<https://cms.emergency.unhcr.org/documents/11982/45535/UNHCR+-+Policy+on+alternatives+to+camps/005c0217-7d1e-47c9-865a-c0098cfdda62>

UNHCR: UNHCR Policy on Refugee Protection and Solutions in Urban Areas. [online]. Ženeva, 2009 [cit. 2019-01-30]. Dostupné z:

<https://www.unhcr.org/516d658c9.pdf>

UNICEF, et al. Education Rapid Needs Assessment for Displaced Syrian Children in Schools, Community and Safe Spaces. *UNICEF LCO Education Programme*, 2012.

UNICEF, UNHCR a Center for Lebanese Studies. *Scaling Up Quality Education Provision for Syrian Children and Children in Vulnerable Host Communities: report of the sub-regional conference*. 2015.

VLAARDINGERBROEK, Barend; AL-HROUB, Anies; SAAB, Cyrine. The Lebanese Education System. In: *Career Guidance and Livelihood Planning across the Mediterranean*. SensePublishers, Rotterdam, 2017. p. 255-265.

WAHBY, Sarah, et al. *Ensuring quality education for young refugees from Syria (12-25 years): a mapping exercise*. Refugee Studies Centre, Oxford Department of International Development, University of Oxford, 2014.

WATKINS, Kevin; ZYCK, Steven A. Living on hope, hoping for education. *The Failed Response to the Syrian Refugee Crisis*. London: ODI, 2014.

William R. Polk, "Understanding Syria: From Pre-civil War to Post-Assad," *The Atlantic*, December 10, 2013,

www.theatlantic.com/international/archive/2013/12/understanding-syria-from-pre-civil-war-to-post-assad/281989/.

Přílohy

Příloha 1:

1948: Všeobecná deklarace lidských práv

Článek 26:

(1) Každý má právo na vzdělání. Vzdělání, necht' je bezplatné, alespoň v počátečních a základních stupních. Základní vzdělání je povinné. Technické a odborné vzdělání budiž všeobecně přístupné a rovněž vyšší vzdělání má být stejně přístupné všem podle schopností.

(2) Vzdělání má směřovat k plnému rozvoji lidské osobnosti a k posílení úcty k lidským právům a základním svobodám. Má napomáhat k vzájemnému porozumění, snášenlivosti a přátelství mezi všemi národy a všemi skupinami rasovými i náboženskými, jakož i k rozvoji činnosti Spojených národů pro zachování míru.

Všeobecné deklarace lidských práv. In.: Ženeva: OSN, 2015. Dostupné také z: http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/12/UDHR_2015_11x11_CZ2.pdf

1951: Úmluva o právním postavení uprchlíků

Článek 22: Veřejné vzdělání

1. Ve vztahu k základnímu vzdělání poskytnou smluvní státy uprchlíkům stejné zacházení jako všem ostatním občanům.

2. Smluvní státy poskytnou uprchlíkům co nejpříznivější zacházení, a v žádném případě ne méně příznivé, než jaké je poskytováno obecně cizincům za stejných okolností, pokud jde o jiné než základní školní vzdělání, a zejména pokud jde o přístup ke studiu, uznávání cizích školních vysvědčení, diplomů a titulů, promíjení školného a poplatků a udělování stipendií.

Úmluva o právním postavení uprchlíků. In: 208/1993. Ženeva, 1951. Dostupné také z:

https://www.unhcr.org/cz/wp-content/uploads/sites/20/2016/12/Umluva_1951_a_Protokol_1967.pdf

1989: Úmluva o právech dítěte

Článek 28:

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte na vzdělání a s cílem postupného uskutečňování tohoto práva a na základě rovných možností zejména:

- a) zavádějí pro všechny děti bezplatné a povinné základní vzdělání,
- b) podněcují rozvoj různých forem středního vzdělání zahrnujícího všeobecné a odborné vzdělání, činí je přijatelné a dostupné pro každé dítě a přijímají jiná odpovídající opatření, jako je zavádění bezplatného vzdělání a, v případě potřeby, poskytování finanční podpory,
- c) všemi vhodnými prostředky zpřístupňují vysokoškolské vzdělání pro všechny podle schopností,
- d) zpřístupňují všem dětem informace a poradenskou službu v oblasti vzdělání a odborné přípravy k povolání,
- e) přijímají opatření k podpoře pravidelné školní docházky a ke snížení počtu těch, kteří školu nedokončí.

2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, činí všechna opatření nezbytná k tomu, aby kázeň ve školách byla zajišťována způsobem slučitelným s lidskou důstojností dítěte a v souladu s touto úmluvou.

3. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, rozvíjejí a podporují mezinárodní spolupráci ve věcech týkajících se vzdělání, zejména s cílem přispět k odstranění nevědomosti a ngramotnosti ve světě s cílem usnadnit přístup k vědeckotechnickým poznatkům a moderním metodám výuky. V souvislosti s tím bude brán zvláštní ohled na rozvojové země.

Článek 29:

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se shodují, že výchova dítěte má směřovat k:
- a) rozvoji osobnosti dítěte, jeho nadání, a rozumových a fyzických schopností v co nejširším objemu, b) výchově zaměřené na posilování úcty k lidským právům a základním svobodám a také k zásadám zakotveným v Chartě spojených národů,
 - c) výchově zaměřené na posilování úcty k rodičům dítěte, ke své vlastní kultuře, jazyku a hodnotám, k národním hodnotám země trvalého pobytu, jakož i země jeho původu, a k jiným civilizacím,
 - d) přípravě dítěte na zodpovědný život ve svobodné společnosti, v duchu porozumění, míru, snášenlivosti, rovnosti pohlaví a přátelství mezi všemi národy, etnickými, národnostními a náboženskými skupinami a osobami domorodého původu,
 - e) výchově zaměřené na posilování úcty k přírodnímu prostředí.

2. Žádná část tohoto článku nesmí být vykládána způsobem omezujícím svobodu jednotlivců a organizací zřizovat a řídit výchovné instituce. Za všech okolností je však třeba zabezpečit dodržování principů stanovených v odstavci 1 tohoto článku a podmínek, aby vzdělání poskytované těmito institucemi odpovídalo minimálním standardům stanoveným státem.

Úmluva o právech dítěte. In: *104/1991*. Ženeva, 1989. Dostupné také z:

<http://www.crdm.cz/download/umluva.pdf>